

O'qituvchi nimani o'ylaydi?

Mana, o'quv yili boshlanganiga ham deyarli yarim oy to'lmoqda. Ammo ijtimoiy tarmoqlardagi guruhlarda muallimlar tinimsiz reja, konspekt so'rash bilan ovora. Hatto tayanch o'quv rejasi o'zgaribdi, deyildi. Ta'lim dargohlarida ish qanday olib borilyapti? Rahbarlar qayoqqa qarayapti?

4-bet

Ma'naviyat va ma'rifat — taraqqiyot qanoti

Biz urushqoq xalqmiz... mi?

Bugun ijtimoiy tarmoqlarda avjiga chiqib borayotgan "haqiqatni qanday bo'lsa, shundayligicha" ko'rsatishga urinayotgan qavm unutmashligi shart: Inson hayvon emas: kuladi, yig'laydi, tafakkur qiladi.

11-bet

Qozog'iston liberallashtirish siyosatiga sodiq

Qozog'iston prezidenti Qosim-Jomart Toqayev birinchi marta xalqqa murojaat bilan chiqdi.

12-bet

Kuch — bilim va tafakkurda

Ma'rifat

1931-yildan chiqqa boshlagan • e-mail: info@marifat.uz • 2019-yil 14-sentabr, shanba № 71 (9240)

Xalq ziyolilari gazetasi

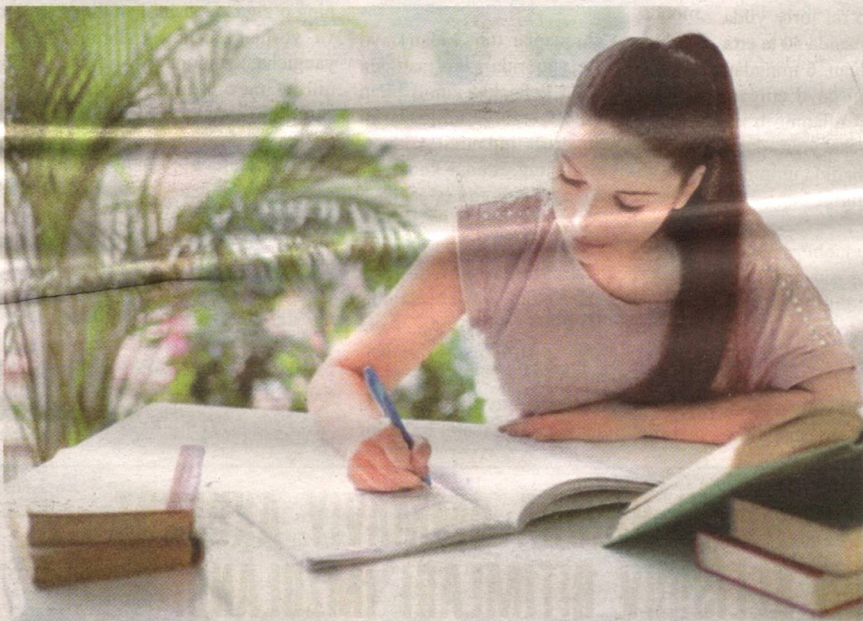

Erkinjon Turdimovga ochiq xat

15-bet

Mushtariy muhokamasi

“Konspektni qanday yozishimiz kerak?”

Shohida HAMROYEVA, Romitan tumanidagi 33-maktab o'qituvchisi:

— O'tgan o'quv yilida barcha dars ishlanmalarimni internetdan tayyor olgan edim. Hujjatlarim “Bormi? Bor!” qabilida turardi. Borgan sari har darsim natijasiz o'tayotganini anglay boshladim. Yangi o'quv yiliga puxta tayyorgarlik ko'rdim, ta'vil davomida o'z ustimda ishladim. Mana, darslar boshlanganidan buyon har bir darsim uchun konspektni qo'lda yozib, ko'proq ijodiy darslar tashkil etishni o'z oldimga maqsad qilib qo'ydim. Darsimga barcha o'quvchi birdek quloq solib, mavzuni oson tushunib olayotganini sezyapman. Konspektlarimiz qo'lyozma yoki kompyuter variantda bo'lishidan qat'i nazar, u o'z ijodimiz bo'lishi kerak.

Oybek O'RUNOV, Denov tumanidagi 27-maktab o'qituvchisi:

— Har bir o'qituvchi ish rejani o'zi xohlaganidek tuzolmaydi. O'quv yili boshlanishi oldidan har bir fan bo'yicha o'quv dasturi tasdiqlanib, xalq ta'limi bo'limlariga yetkaziladi. O'quv dasturida darslikdagi qaysi mavzuga necha soat ajratilganligi belgilab qo'yiladi. Maktab pedagogik kengashi qarori bilan o'qituvchi tomonidan o'quv dasturi 15 foizgacha o'zgartirilishi mumkin!

Dilnoza NARZULLAYEVA, Vobkent tumanidagi 21-maktab o'qituvchisi:

— Dars konspektlarini tayyor sotib olayotganlarga e'tirozim bor. O'sha “tayoymoma”larda ayrim o'qituvchilarga hali ma'lum bo'lmagan yangi metodlardan foydalanilgan. Agar ustozlar konspektning ichini ochib qarab, yangi usulni o'rganib olsa, nur ustiga nur.

3-bet

Erkin so'z minbari

Ikki universitet: ikki xil manzara

imtiyozni yashirishdan kimga naf?

7-bet

Og'riq

“El-yurt umidi” dan umid bormi?

“El-yurt umidi” jamg'armasi Prezident Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan 2018-yil 25-sentabrda “Iste'dod” jamg'armasi negizida tuzilgan. Jamg'arma ko'magi bilan chet elda malaka oshirish, stajirovka, magistratura yoki doktoranturada o'qishni istagan nomzodlar maxsus tanlov orqali saralab olinadi. G'olib bo'lgan stipendiatlarning esa chet elda yashash, o'qish, sug'urta to'lovi, vatanga kelib-ketish xarajatlari davlat tomonidan to'liq qoplab beriladi.

Men ham 2019-yili jamg'arma tomonidan e'lon qilingan birinchi stipendiya tanloviga hujjat topshirdim. 1-bosqichda nomzodlarning hujjatlari tekshirilib, ularning jamg'arma talablariga mos kelishi o'rganildi. Bu sinovdan muvaffaqiyatli o'tib, 2-bosqichga tavsiya etildim. 2-bosqich Toshkentda yuzma-yuz suhbat asosida o'tkazildi. Unda shaxsimni tasdiqlovchi hujjat (o'shanda (2019-yil 1-fevral) — O'zbekiston fuqaroligi bo'lmagan shaxs pasportiga ega edim) bilan ishtirok etib, keyingi bosqichga tavsiya etildim.

Afsuski, 3-bosqich imtihonlarini topshirish uchun komissiya huzuriga kirganimda “Fuqarolingiz yo'q ekan, tanlovda ishtirok eta olmaysiz!” degan javob oldim..

7-bet

O'ZBEKISTON YOSHLAR ITTIFOQI FAOLİYATIGA TO'SQINLIK QILAYOTGAN MUAMMOLAR KO'RIB CHIQILDI

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatida Yoshlar, madaniyat va sport masalalari qo'mitasi majlisi bo'lib o'tdi.

Unda yoshlarga oid davlat siyosati-ni yanada samarali ro'yobga chiqarish hamda O'zbekiston yoshlar ittifoqi bilan vakillik va ijro hokimiyati organlarining o'zaro hamkorligini kuchaytirishning dolzarb masalalari muhokama qilindi.

Yoshlar alohida ijtimoiy guruh sifatida jamiyat va davlat rivojida muhim o'rin tutadi. Yigit-qizlar mamlakatimiz kelajagini bugundanoq belgilayotgan, yurtimiz taraqqiyoti yo'lida yangi g'oyalar, kuch va imkoniyatlarni ishga solishga qodir ulkan kuchdir. Shu bois ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, intilish va qobiliyatlarini ro'yobga chiqarish uchun barcha shart-sharoitlarni ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan.

Jumladan, O'zbekiston yoshlar ittifoqining tashkil etilishi mamlakatda bu borada olib borilayotgan ishlarining yangi bosqichga olib chiqilishiga, ularning kelajagi uchun yangi sahifa ochilishiga katta qadam bo'ldi.

Yoshlarga munosib shart-sharoitlar yaratib berilayotganiga qaramasdan, ayrim mutasaddi tashkilot rahbarlarining sustkashligi sababli yigit-qizlar bilan bog'liq aksariyat muammolarni hamon to'liq bartaraf etib bo'lmayapti. Joylarda mutasaddi rahbarlar tomonidan bu masalani mensimasdan, yoshlar hayoti, o'y-kechinmalari, orzu-umidlariga e'tiborsiz qarash holatlari hamon uchramoqda.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi

Prezidentining 2018-yil 27-iyundagi farmoniga asosan "Yoshlar — kelajagimiz" Davlat dasturi qabul qilindi. Joriy yilda Davlat dasturi qamrovini yanada kengaytirish bo'yicha Iqtisodiyot va sanoat vazirligi bilan birgalikda tizimli ishlar amalga oshirilib, 2,1 trilion so'mga yaqin 8 ming 913 biznes loyihaning manzilli ro'yxati sohalarga ajratilgan holda tuman va shaharlar kesimida ishlab chiqildi.

Biroq joylarda mutasaddilarning e'tiborsizligi va mas'uliyatsizligi, qolaversa tegishli vazirlik va idoralar, moliya muassasalarining mahalliy hokimiyatlar bilan hamkorligi lozim darajada yo'lga qo'yilmaganligi bois mamlakatimiz kelajagi uchun muhim bo'lgan ushbu dastur ko'pgina viloyatlarda qoniqarsiz bajarilmoqda.

Shuningdek, yoshlar o'rtasida huquqbuzarlik va jinoyatchilikning oldini olish, bandligi ta'minlash, nafaol yoshlar bilan ishlash borasida samarador chora-tadbirlar amalga oshirilmagan. Ma'lumotlarga ko'ra, joriy yilda 17 yoshgacha qizlar o'rtasida 50 ta erta tug'ruq holati qayd etilgan. 6 mingdan ortiq yosh oilalar ajrimi qayd etilgan. Yoshlarni tarbiyalashda oilaning o'rni susayib borayotgani, yosh yigit-qizlar oila qurish, erta nikoh haqida umuman tushunchaga ega emasligini bunga sabab deyish mumkin.

Yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olishda asosiy omil — ularning samarali bandligini ta'minlash borasida ham qator kamchiliklar mavjud. Yoshlarni munosib ish bilan ta'minlash, jumladan, ular uchun barqaror hamda istiqbolli ish o'rinlarini yaratish, yoshlarning mehnatga oid

huquqlariga ish beruvchilar tomonidan rioya etilishi ustidan qat'iy nazoratni yo'lga qo'yish taqozo etiladi. Zotan, har yili mamlakat mehnat bozoriga ta'lim muassasalarini tamomlagan qariyb 450 ming yosh o'g'il-qiz kirib kelmoqda.

So'zga chiqqanlar tomonidan qayd etilganidek, yuqorida ko'rsatilgan raqamlar ortida kelajakka umid bilan boqib turgan, o'z orzu va intilishlarini ro'yobga chiqarish imkonini izlayotgan yoshlarimizning ertangi kuni mujassam. Ularning bandligini ta'minlash maqsadida alohida dasturlar qabul qilinishi lozim.

O'zbekiston yoshlar ittifoqi markaziy kengashi raisi Alisher Sa'dulayevning ta'kidlashicha, eng katta e'tiborni g'oyaviy strukturani rivojlantirishga qaratish kerak. Shu bilan birga Yoshlar ittifoqining quyi bo'g'inlarida xodimlarning kamligi sababli ba'zi bir

tumandagi yoshlarni to'liq qamrab olish imkoniyatini pasaytirmoqda.

Majlisda tilga olingan kamchiliklarni bartaraf etish yuzasidan bir qator tavsiyalar bildirildi. Xususan, yoshlarni islohotlarga faol jalb qilishning o'ziga xos uslubi sifatida "Hokim va yoshlar" uchrashuvlarini mutlaqo yangicha, zamonaviy ruhda tashkil qilish mexanizmini ishlab chiqish zarurligi qayd etildi. Shuningdek, yoshlarni "Milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari" g'oyasi ostida birlashtirish, ular qalbida islohotlarga daxldorlik hissini oshirish, chuqur ilm olishga va kitob mutolaasiga tizimli jalb etish choralari to'g'risida zarurligi ta'kidlandi.

Majlisda muhokama etilgan masala bo'yicha Yoshlar, madaniyat va sport masalalari qo'mitasining tegishli qarori qabul qilindi.

Nurillo NASRIYEV,
O'ZA muxbiri

MARKAZIY SAYLOV KOMISSIYASI HAMDA OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI O'RTASIDA KELISHUV BITIMLARI IMZOLANDI

Ochiqlik, oshkoralik va tenglik. Saylovlarning mana shu demokratik tamoyillarga muvofiq tarzda o'tkazilishida ommaviy axborot vositalari muhim ahamiyatga ega. Shu ma'noda joriy yilning dekabr oyida Oliy Majlis Qonunchilik palatasi hamda xalq deputatlari mahalliy Kengashlariga bo'lib o'tadigan navbatdagi saylovlarda ham "to'rtinchi hokimiyat" o'z o'rni va o'z so'ziga ega bo'ladi.

Ayni maqsadda Markaziy saylov komissiyasi hamda O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi, "Dunyo", "UzReport" axborot agentliklari, O'zbekiston Milliy axborot agentligi, Elektron ommaviy axborot vositalari milliy assotsiatsiyasi o'rtasida saylovlarni yoritishda hamkorlikni kuchaytirishga qaratilgan kelishuv bitimi imzolandi.

Mazkur bitimlarni imzolashga bag'ishlangan tadbirda Markaziy saylov komissiyasi raisi Mirzo-Ulug'bek Abdusalomov shunday fikrlarni bildirdi:

— Bo'lajak saylovlar avvalgilardan ko'p jihatdan farq qiladi. Chunki bu siyosiy jarayon O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida, milliy saylov tizimiga joriy etilgan o'ziga xos yangiliklar bilan uyg'un tarzda bo'lib o'tadi. Demak, O'zbekiston yangi saylovlar arafasida turibdi. Hozir oldimizdagi eng muhim vazifalardan biri saylovlarga xalqimizning ishonchini mustahkamlash. Buning uchun, avvalo, joriy yilgi saylovlardagi yangilik va o'zgarishlar haqida xabardorlikni oshirish kerak. Saylov tashviqoti va targ'ibotini yangicha yondashuvlar bilan olib borish zarur. Qolaversa, saylovning barcha jarayonlarini oshkora, aniq, xolis va tezkor tarzda jamoatchilikka taqdim qilib borish lozim. Bunda ommaviy axborot vositalarining ko'magi biz uchun nihoyatda muhim.

Ta'kidlanganidek, avvalgi parlament saylovlari davrida ommaviy axborot vositalari bilan hamkorlikda saylovga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tkazishning barcha bosqichlari haqida jamoatchilikni xabardor qilish bo'yicha katta tajriba to'plandi. Bu yilgi saylovlarning eng ahamiyatli jihati shundaki, siyosiy tadbirlar joriy yil iyun oyida tasdiqlangan Saylov kodeksi tamoyillari asosida o'tkaziladi.

Kelishuv bitimlari O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashlari sayloviga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha asosiy tadbirlar Dasturida nazarda tutilgan vazifalarni amalga oshirishga qaratilgan. Xususan, o'zaro hamkorlik asosida saylovlar xaqida jamoatchilikni o'z vaqtida xabardor etish, saylov kampaniyasi to'g'risida xorijiy mamlakatlarning davlat va jamoat arboblari, ekspert va tahlilchilari, OAV vakillarining fikr-mulohazalari bilan yurtimiz aholisini muntazam tanishtirib borish ishlarini samarali tashkil etish ko'zda tutilgan. Shu maqsadda barcha darajadagi saylov komissiyalarining faoliyati izchil yoritiladi. Deputatlikka nomzodlar va siyosiy partiyalarga o'z saylovoldi dasturlari, mamlakat ijtimoiy-siyosiy, sotsial-iqtisodiy rivojlanishining muhim masalalari yuzasidan mustaqil nuqtayi nazarlarini jamoatchilikka yetkazishda ommaviy axborot vositalarida teng hajmda e'fir vaqti va nashr maydoni ajratiladi.

Feruza MIRZAKOMILOVA,
O'ZA muxbiri

Mushtariy muhokamasi

“Konspektni qanday yozishimiz kerak?”

O'qituvchining bilim va mahoratini ko'p narsa belgilaydi. Aytaylik, uning o'z fani bo'yicha bilimi, mustaqil fikrlashi, dunyoqarashining kengligi, yozma savodxonligi, nutqi ravonligi, qo'llagan metodikasiga qarab qanday ekaniga baho beramiz. Ammo xoh u tajribali, xoh yosh muallim bo'lsin, har bir pedagog darsga kirishdan oldin ruhiy va metodik jihatdan taraddud ko'rmas ekan, uning bilim va mahorati o'z natijasini bermaydi. Ish reja va konspekt kabi o'qituvchi uchun zaruriy hujjatlarning qanchalik muhimligi bugun pedagoglar o'rtasida katta bahsga sabab bo'lyapti. Xususan, “Ma'rifat” mushtariylari “Telegram” guruhida o'qituvchilar shunday fikrlarni bildirishdi.

Dilora JO'RAYEVA, Yashnobod tumanidagi 255-maktab rahbari:

— Men “Telegram” guruhlarida bir-biri bilan tayyor ish rejani almashib, tayyor konspektlar to'plami bilan “qurollanib” olayotgan o'qituvchilarga hayron qolaman. Aslida, har bir ish reja o'sha maktabning ichki imkoniyatlaridan kelib chiqib tuzilishi kerak. Shunday ekan birov tuzgani birovning sharoitiga to'g'ri kelmaydi. Ammo o'qituvchilar ko'chiraveradi. Bu ko'r-korona ishlash, ko'zbo'yamachilik, xolos. Konspektlarni ham bir to'plam qilib qo'yadi-yu, ammo ularga bir marta bo'lsin murojaat qilmaydi, chunki ular birovdan ko'chirilgan.

Dildor NURMUHAMMEDOVA, Termiz tumanidagi 9-maktab o'qituvchisi:

— O'qituvchilarimiz oxirgi yetti yillikda ish reja, konspektlarning tayyorini ko'paytirib olishga o'rganishdi. Tanqid qilsangiz, kompyuter zamon, deydi. Ammo bu tayyor konspektlarning aksariyati shunchaki kitobdan ko'chirilgan. “To'garak mashg'uloti va dars ishlanmalari bor”, deya e'lon bergan “biznesmen”lar necha-necha avlodni savodsiz qilayotganini, sotib olgan kishi esa kimningdir “so'vuniga kir yuvayotgani”ni bilarmikan? Afsuski, maktab rahbariyati ham hujjatni tasdiqlaguncha bir marta bo'lsa-da, nazar solmaydi, konspektda ko'rsatilgan jihozlarni so'ramaydi.

Madina BAXSHILOYEVA, Romitan tumanidagi 23-IDUM o'qituvchisi:

— Bizning maktabimiz ona tili faniga ixtisoslashtirilgan. Boshqa

maktablarning o'quv rejalari bizga to'g'ri kelmaydi. Shuning uchun dastur va darslik asosida yangi o'quv rejani har yili o'zimiz tuzamiz. Dars ishlanmalarini ham kompetensiya asosida yozamiz. Elektron shaklda tayyorlasak ham, uni ixtisoslashgan o'quv reja asosida tayyorlaymiz. Har bir maktabning va har bir pedagogning ish reja va dars ishlanmalari bir-biridan farq qilishi kerak, deb o'ylayman. Axir bitta dars ishlanmasi ham bitta ilmiy asardek gap.

Hafiza RASHIDOVA, Termiz shahridagi 13-maktab o'qituvchisi:

— Yangi o'quv yilining ikkinchi haftasi boshlandi, lekin hanzu ustozlar ijtimoiy tarmoqda ish reja va dars ishlanma so'rashyapti. Hayron qolaman, 4-sentabrdan buyon me'yoriy hujjatlarsiz qanday dars o'tishyapti ekan? Hujjatlar avgust oyida tasdiqlangan bo'lishi kerak-ku! Tayyor dars ishlanmani sotib olish, kasbga xiyonat qilish bilan barobar, deb o'ylayman. Dars ishlanmasini yozish jarayonida bilimimizni oshirib boraveramiz. Yangiliklar bilan boyitamiz, mavzuga moslab ko'rgazma tayyorlaymiz. Ijtimoiy tarmoqda tashlangan dars ishlanmasini qiziqib ko'rdim. Dars bosqichlaridagi maqsadlar va dars uslubi, jihozlar bir xil yozilgan. Bu juda kulgili nazardir. Dars bosqichlarining mazmuni, jihoz va asbob-moslamalar mavzuga mos bo'lishi kerak.

Sevara OTABOYEVA, Xalq ta'limi vazirligi tasarrufidagi tabiiy fanlarga ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabining ingliz tili o'qituvchisi:

— Dars ishlanmani har bir

o'qituvchi o'zi xohlagandek, o'ziga qulay qilib yozsa yaxshi bo'lardi. Shunda u faqatgina tasdiqlanishi shart bo'lgan hujjat emas, balki darsni mazmunli tashkil etishga xizmat qiluvchi dasturilamalga aylana oladi. Shunda hech kim sotib olishni o'ylamay o'ziga kerakli qaydlarni yozib, tejaning vaqtini dars uchun materiallar tayyorlashga sarflar edi. Angliyada malaka oshirishda bo'lganimda maktablarga ham bordik. U yerdagi o'qituvchilardan dars ishlanmasi haqida ham so'radim. Ular shaxsiy yon-daftarlariga darsda nimalar qilish maqsadini qayd etib qo'yisharkan.

Oybek O'RUNOV, Denov tumanidagi 27-maktab o'qituvchisi:

— Har bir o'qituvchi ish rejani o'zi xohlagandek tuzolmaydi. O'quv yili boshlanishi oldidan har bir fan bo'yicha o'quv dasturi tasdiqlanib, xalq ta'limi bo'limlariga yetkaziladi. O'quv dasturida darslikdagi qaysi mavzuga necha soat ajratilganligi belgilab qo'yiladi. Maktab pedagogik kengashi qarori bilan o'qituvchi tomonidan o'quv dasturi 15 foizgacha o'zgartirilishi mumkin!

Shohida HAMROYEVA, Romitan tumanidagi 33-maktab o'qituvchisi:

— O'tgan o'quv yilida barcha dars ishlanmalarimni internetdan tayyor olgan edim. Hujjatlarim “Bormi? Bor!” qabilida turardi. Borgan sari har darsim natijasiz o'tayotganini anglay boshladim. Yangi o'quv yiliga puxta tayyorgarlik ko'rdim, ta'til davomida o'z ustimda ishladim. Mana, darslar boshlanganidan buyon har bir darsim uchun konspektni qo'lda yozib, ko'proq ijodiy darslar tashkil etishni o'z oldimga maqsad qilib qo'ydim. Darsimga barcha o'quvchi birdek quloq solib, mavzuni oson tushunib olayotganini sezyapman. Konspektlarimiz qo'lyozma yoki kompyuter variantda bo'lishidan qat'i nazar, u o'z ijodimiz bo'lishi kerak.

Nasiba TOJIYEVA, Uchquduq tumani XTB metodisti:

— Hozir “Telegram” tarmog'idagi o'qituvchilar guruhlarining barchasida o'qituvchilar bir-biridan konspektlarning elektron variantini so'raydilar. Ammo o'sha tayyor dars ishlanmalardagi metodlar, ko'rgazmali qollarlar hammaga ham mos keladimi, qolaversa, sinf o'quvchilarining bilim darajasiga moslab yozilganmi, buni hisobga olmaydigan o'qituvchilar ko'p.

Dilnoza NARZULLAYEVA, Vobkent tumanidagi 21-maktab o'qituvchisi:

— Dars konspektlarini tayyor sotib olayotganlarga e'tirozim bor. O'sha “tayoynoma”larda ayrim o'qituvchilarga hali ma'lum bo'lmagan yangi metodlardan foydalanilgan. Agar ustozlar konspektning ichini ochib qarab, yangi usulni o'rganib olsa, nura ustiga nura.

Dilfuza SUVONOVA, Yangiyo'l tumanidagi 42-maktab o'qituvchisi:

— Har konspektimizda darsning maqsadini har xil yozsak ham, aslida, tub mohiyati bir xil: mustaqil fikrlaydigan, bilimli, salohiyatli yoshlarni tarbiyalash. Konspektga dars davomida qaralmaydi. Yo'q, deysizga shoshilmang, o'yab ko'ring. Va yana dars o'tayotganimizda birdan yangi fikrlar tug'iladi, yaratgan asarimizdan biroz chetlashamiz. Bolalarning darsdagi ishtirokiga qaraymiz-ku! Bir kun oldin yozgan konspektidan dars davomida chetlashmaydigan o'qituvchi bormi o'zi? Yana bir gap, repetitorlar konspekt yozishmaydi. Ular shunchaki qisqa reja qilishadi. Har kungi darsiga uch xil maqsadni yozib o'tirmaydilar. Ammo yutuq ular tarafida. Siz va biz mahorat bilan uch-to'rt varaqsan'at asari yozayotganimizda, ular bolalarimizga bilimni ko'proq berib qo'yishyapti. Tan olaylik — bu ayni haqiqat. Fikrimcha, biz ham bir necha betli konspekt yozmasdan, reja qilib dars o'tsak, o'quvchilarimiz ko'proq bilim olardi.

Zilola MADATOVA
tayyorladi.

Dars samaradorligi interfaol usullar bilan

Yangi o'quv yilida maktabimizga “Farg'ona” MFYdan 48 bola 1-sinfga qabul qilindi. Maktab ostonasiga ilk bor qadam qo'yan bu o'quvchilarga 12 nomdagi o'quv qurollari jamlangan “Prezident sovg'asi” berilganda, ular va ota-onalari quvonchdan his-hayajonini yashirolmadi. Yosh avlodga, biz pedagoglarga yaratib berilayotgan bunday sharoitlar uchun davlatimizdan minnatdormiz.

Dars berish jarayonida o'quvchilarining psixologik xususiyatidan kelib chiqib,

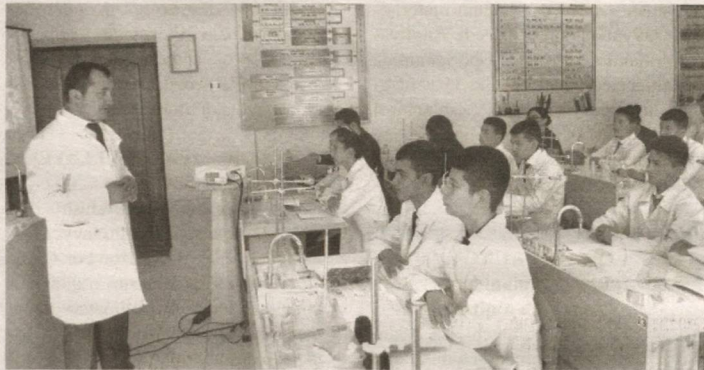
metodlar tanlayman. Ularni mustaqil fikrlashga o'rgatish, nutqini rivojlantirishda “So'z ichida so'z”, “O'z o'ringni top”, “Bilag'on pochtachi”, “Klaster”, “Baliq skeleti” kabi interfaol usullardan foydalanib, mashg'ulotni sodda va qiziqarli tashkil etaman. Multimedial darslar, AKTDan unumli foydalanilgan mashg'ulotlar o'quvchilar uchun qiziqarli va foydalidir.

Odinaxon TURDIALIYEVA,
Toshloq tumanidagi 22-maktabning
boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi — 2019

Shaffoflik, mahorat va adolat mezonlari

Joylardagi ta'lim muassasalarida "Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi — 2019" ko'rik-tanlovining respublika bosqichi bo'lib o'tmoqda. Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va barcha viloyatlarda g'oliblikni qo'lga kiritgan fan o'qituvchilari o'z bilim va kasbiy mahoratlarini namoyish etishdi. Ushbu tanlovning yakuniy bosqichi fan yo'nalishlari bo'yicha turli hududlarda tashkil etildi. Jumladan, Qarshi shahridagi 21-umumta'lim maktabida informatika va axborot texnologiyalari, Jizzax shahridagi 22-davlat ixtisoslashtirilgan umumta'lim maktabida kimyo fani bo'yicha tanlov o'tkazilmoqda.

Musika fani mutaxassislari uchun Namangan mezbonlik qilgan bo'lsa, Termiz shahridagi Baxshichilik maktabida boshlang'ich sinf o'qituvchilari bellashishdi.

Ona tili va adabiyot fanidan ko'rik-tanlovning respublika bosqichi Qibray tumanidagi 1-maktabda ko'tarinki ruhda tashkil etildi. Sinfxonalar innovatsion texnologiyalar bilan jihozlanib, o'qituvchilar uchun barcha shart-sharoit, ijodiy muhit yaratildi.

Bellashuvda respublikamizning barcha hududidan jami 14 nafar ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi hamda 14 nafar hakamlar hay'ati a'zosi ishtirok etdi.

Ishirokchilar uchun Do'rmon yozuv-

chilar ijodiy uyidan joy ajratildi. Tanlov qatnashchilari va mehmonlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish maqsadida yozuvchi va shoirlar ijodiy uchrashuvlar tashkil etildi.

11-12-sentabr kunlari ishtirokchilar tomonidan qur'a tashlash yo'li bilan tanlangan notanish sinfda o'tilgan 45 daqiqalik mashg'ulotlar tahlil qilindi. Bu tur natijalari 50 ballik mezonda baholandi. Tanlovning 3-turi kecha bo'lib o'tdi. Unda ishtirokchilar onlayn test topshirishdi. O'qituvchilar darsda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, innovatsion metodlardan unumli foy-

dalanib, o'z tajribalari bilan o'rtoqlashdilar. Ona tili ta'limida samara beradigan muqobil metod va texnologiyalarni qo'lladilar. Har bir dars o'ziga xosligi va rang-barangligi bilan ajralib turdi.

Tanlov yakunida barcha ishtirokchilar va hakamlar hay'ati a'zolari viloyat xalq ta'limi boshqarmasining tashakkurnomasi va faxriy yorlig'i bilan taqdirlandi.

Jizzax shahridagi 22-IDUM-da ko'rik-tanlovga puxta tayyorgarlik ko'rilgan, — deydi Pop tumanidagi 11-IDUMning kimyo fani o'qituvchisi Marg'uba Jo'rayeva. — Fan kabinetida proyektor, ekran, noutbuk, televizor, magnitli doska, kimyoviy elementlar davriy jadvali va fanga oid ko'rgazmalar mavjud. O'quv-laboratoriya xonasi barcha turdagi kimyoviy laboratoriya jihozlari va reaktivlar bilan to'liq ta'minlangani mashg'ulotlarni ko'ngildagidek o'tkazishga imkon yaratadi.

Tanlov ishtirokchilari belgilangan nizom asosida ochiq dars mashg'ulotlari o'tdi. Shuningdek, test jarayonlarining tabellar darajasida tashkil etilishiga alohida e'tibor qaratildi. Ko'rik-tanlov natijasiga ko'ra, Baxmal tumanidagi 28-maktabning kimyo fani o'qituvchisi Turg'un Jonuzoqov 1-o'ringa munosib deb topildi. Yunusobod tumanidagi tabiiy fanlarga ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabi kimyo fani o'qituvchisi Umida Sodiqova 2-o'rin va Pop tumanidagi 11-IDUM o'qituvchisi Marg'uba Jo'rayeva 3-o'rinni qo'lga kiritdi. Tanlov g'oliblariga vazirlikning diplomi va Jizzax viloyati hokimligining esdalik sovg'alari topshirildi.

Fotima TOLIPOVA,
Respublika ta'lim markazi metodisti
Abdusattor SODIQOV,
"Ma'rifat" muxbiri

Yosh matematiklar saralandi

Xalq ta'limi vazirligi hamda Gurlan tumani hokimligi hamkorligida tumandagi 40-ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabida hududiy fan olimpiadasi o'tkazildi.

Ushbu olimpiadani tashkil etishda Xalq ta'limi vazirligi iqtidorli o'quvchilarni xalqaro fan olimpiadalariga tayyorlash departamenti mutaxassisi, "Mard o'g'lon" davlat mukofoti sohibi Sardorbek Bozorbeyev tashabbus ko'rsatdi. Tanlovda tumandagi 44 ta maktabning 8-9 hamda 10-11-sinf o'quvchilaridan 176 nafar yig'it-qiz ishtirok etdi. Yosh matematiklar 2,5 soat ichida 5 ta masalaga yechim izladi. Olimpiada topshiriqlari (yozma ishlar) davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlariga mos ravishda tuzildi.

Olimpiadaga S.Bozorbeyev raisligida Urganch davlat universitetining 3 nafar yetakchi professor-o'qituvchisi hakamlik qildi. Qatnashchilar topshiriqlarni bajarib chiqqanidan keyin o'lonlar doskasida har bir masalaning yechimi va baholash mezonlari bilan tanishish imkoniyati yaratildi. Bunda o'quvchilar o'zlari yo'l qo'yan xato va kamchiliklarni bilishlari mumkin. Shuningdek, tanlovda ishtirokchilarga o'qituvchisi bilan birgalikda apellyatsiyaga berish imkonlari ham yaratildi. Lekin hech kim bundan foydalanmadi.

Yakuniy natijaga ko'ra, 8-9-sinf o'quvchilari o'rtasida 40-maktab o'quvchisi Bekzod Davletboyev, 10-11-sinf o'quvchilari o'rtasida Dinura Salayeva 1-o'rinni egalladi. 10 nafar g'olib o'quvchiga tashkilotchilar tomonidan diplom va esdalik sovg'alari topshirildi.

Sumbuloy NURMETOVA

O'zbekiston Jurnalistlari ijodiy uyushmasi tomonidan "Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari — taraqqiyotimizning ma'naviy asosi" mavzusida o'tkazilgan davra suhbatlari qiziqarli va foydali fikrlarga boy bo'ldi.

Barhayot ma'naviyat

Tadbirida O'zbekiston Jurnalistlari ijodiy uyushmasi raisi o'rinbosari Xolmurod Salimov, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi bo'lim boshlig'i Ergash Daminov, Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi qoshidagi "Ma'rifat" targ'ibotchilar jamiyati a'zosi Feruza Muhiddinova va boshqalar Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning 2019-yil 8-apreldagi "O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida milliy g'oyani rivojlantirish konsepsiyasini ishlab chiqishga doir chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoyishi hamda shu yil 3-maydagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori ijrosi doirasida amalga oshirilayotgan ishlar haqida so'z yuritdilar.

Tadbirida ta'kidlanganidek, davlatimiz rahbarining tegishli farmoyish va qarorlari ijrosi doirasida milliy g'oyani rivojlantirish borasida ilmiy izlanishlar olib borish va bu boradagi targ'ibot-tashviqot ishlarining sifatini yaxshilash bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, ma'naviy-ma'rifiy ishlar

samaradorligini oshirish, aholining intellektual salohiyati va dunyoqarashini yuksaltirish, mafkuraviy immunitetini mustahkamlashga doir chora-tadbirlar dasturi tasdiqlandi. Dastur doirasida respublika bo'ylab "Ma'naviyat festivali" va "Yilning eng faol ma'naviyat targ'ibotchisi" tanlovi o'tkazildi. "Bu yilda o'qish zarur bo'lgan 100 ta kitob" ro'yxati tuzildi. "Ma'naviyat fidoyisi" ko'krak nishoni ta'sis etildi. Uzlaksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi hamda jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitning holatini aniqlash va manzilli sog'lomlashtirish metodikasi ishlab chiqilmoqda.

Harakatlar strategiyasida belgilangan "Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari" degan ustuvor g'oya asosida "Obod qishloq", "Obod mahalla", "Yoshlar — kelajagimiz", "Besh jiboyi tashabbus" kabi dasturlarning hayotga tatbiq etilishi aholini yangicha fikrlash va ishlashga safarbar etishda muhim rol o'ynayotgani alohida ta'kidlandi.

Nazokat XOLMETOVA,
"Ma'rifat" muxbiri

O'qituvchi nimanin o'ylaydi?

✓ Maktab kutubxonasida "Ma'rifat"ni topish qiyin, doim qo'lma-qo'l bo'ladi. Chunki atigi bir nusxa keladi. Aslida obuna mavsumida ko'pchilik o'qituvchilar shu gazetaga obuna uchun pul to'lagan. Hayronmiz, maktabda boshqa turdagi nashrlar juda ko'p. Masalan, birgina "Ishonch" gazetasidan 8 nusxa keladi.

Abduraim ORTIQOV

✓ Har bir maktabda o'qituvchilar uchun reyting yo'lga qo'yilishi kerak. Mana shunda dars taqsimoti va boshqa masalalarda muammolarga duch kelmas edik. Bu reytingga pedagogning yil bo'yi erishgan barcha yutuqlari kiritib boriladi. Shunda o'qituvchilarda sog'lom raqobatga kirishish va ishlash ko'nikmasi shakllanadi.

Hafiza RASHIDOVA

✓ Maktabdagi fan to'garaklarida qatnashish istagida bo'lgan o'quvchilarning ota-onasi o'qituvchi nomiga ariza yozishi shartmi? Bundan qanday maqsad ko'zlangan?

MASHRABJON

✓ Mana, o'quv yili boshlanganiga ham deyarli yarim oy to'lmoqda. Ammo ijtimoiy tarmoqlardagi guruhlarda muallimlar tinimsiz reja, konspekt so'rash bilan ovora. Hatto tayanah o'quv rejasini o'zgaribdi, deyildi. Ta'lim dargohlarida ish qanday olib borilyapti? Rahbarlar qayoqqa qarayapti?

Dilfuza SUVONOVA

✓ Yoshi ulug' o'qituvchilarga hurmatimiz cheksiz. Ular ko'p jihatdan yoshlardan ustun. Ammo o'quvchilarning aksariyati yosh o'qituvchilardan saboq olishni istaydi. 60 yoshdan keyin ustozning asablari charchab, yangiliklarga qiziqmaydigan bo'lib qolishi haqiqat!

Barnogul YO'LDOSHEVA

✓ Kuzatuv kengashlari borasida ham ayrim muammolarga duch kelayotganimiz sir emas. Menimcha, Xalq ta'limi vazirligi bu faoliyatning to'g'ri tashkil etilayotganini qat'iy nazorat qilishi kerak. Shu bilan birga vazirlik mutaxassislarining maktablarga borib, kengash a'zolari bilan suhbatlar uyushtirishi ham samara berishi mumkin.

Ravshanbek MATMUSAYEV

✓ 10-11-sinflardagi kasbiy ta'lim fanlari tugatildi. Ularning o'rni ta'rix, matematika, ona tili, chet tili fanlari soatlari ko'paytirilgan, yaxshi bo'lar edi. Qizim va o'g'limning repetitor, yo'lkira va boshqa xarajatlari oshib ketmoqda. Abuturiyentlarga ham qiyin bo'ladi... 5 ta fanni o'zlashtirish oson emas.

Shozoda MUHAMMEDOVA

Yoshlar o'qishga qabul qilingan kundan shaxsiy biznesini boshlashi va bitirgan paytda aniq ish o'rniga ega bo'lishi kerak.

Sharh

O'zbekistonda ilk bor:

uzluksiz professional ta'lim tizimi

Respublikada amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar, iqtisodiyot tarmoqlariga kiritilayotgan innovatsion texnologik jarayonlar, tadbirkorlik, kichik biznes sohalarida yaratilayotgan ish o'rinlari o'rta bo'g'in kadrlarini tayyorlovchi mutlaqo yangi kasb-hunar ta'limi muassasalari tarmog'ini shakllantirishni talab etmoqda.

Eski tizimda oddiy ishchi kasblar bilan o'rta maxsus ma'lumotga ega mutaxassislarni tayyorlash aralashtirib yuborilgan edi.

O'rta bo'g'in kadrlarini tayyorlashda ish beruvchilarning o'rni yo'q edi. **Boshqacha aytganda, kadr tayyorlash jarayoni ishlab chiqarish, zamonaviy texnologiyadan uzilib qolgandi.**

Dunyoning 130 dan ortiq davlatida amal qiladigan milliy malaka tizimi O'zbekistonda joriy etilmagandi.

Amaldagi ta'lim dasturlari UNESCO tashkiloti tomonidan qabul qilingan "Ta'limning xalqaro standartlari"ga to'g'ri kelmagani mahalliy kadrlarning xalqaro miqyosda tan olinishi va mehnat bozorida o'z o'rnini topishiga to'sqinlik qilardi.

Shuning uchun bu muammolarni chuqur o'rganib, uning yechimini topish, kasb-hunar ta'limi tizimining shaklan va mazmunan mutlaqo yangi tarmog'ini yaratish maqsadida Prezidentimizning 2019-yil 6-sentabrda "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni qabul qilindi.

Farmonga muvofiq, **O'zbekistonda mutlaqo yangi, uzluksiz professional ta'lim tizimi barpo etilishi belgilandi.**

Talab va maqsad bitta — endi professional ta'lim muassasalarida o'qigan yoshlar aniq ish o'rniga, o'z kasbi bo'yicha zarur bilim va ko'nikmaga ega bo'lishi shart.

Yangi tizimning asosiy prinsipi shuki, avval **ish o'zni aniq bo'ladi**, ish beruvchi o'zining malaka talablarini, shu kasbning ilmini, o'qitish texnologiyasini beradi, shundan keyingina mutaxassis tayyorlanadi.

Yaratilayotgan yangi tizim xalqaro andozalarga to'la mos bo'lishi belgilangan.

Shu maqsadda **14 ta xalqaro tashkilot bilan hamkorlikda rivojlangan xorijiy mamlakatlarning muvaffaqiyatli tajribalari o'rganildi.**

Germaniya, Shveysariya, Janubiy Koreya, Turkiya, Xitoy hamda UNESCO, Britaniya kengashi, Germaniya xalqaro hamkorlik jamiyati, Osiyo taraqqiyot banki, Yevropa ta'lim fondi, Turkiya hamkorlik agentligi, Xitoyning Universitetlar uyushmasi kabi qator xorijiy davlat va tashkilotlardan 214 nafar nufuzli xalqaro ekspert jalb etildi va ulardan zarur xulosalar olindi.

Xususan, Shveysariyaning "Kasb ko'nikmalarini rivojlantirish", Britaniya kengashining "Bandlikni ta'minlash bo'yicha kasb ko'nikmalari", GIZning "Markaziy Osiyoda kasb-hunar ta'limi", YITning "Turin jarayoni", UNESCOning "AKT ko'nikmalarini rivojlantirish" loyihasi, Germaniya xalqaro hamkorlik jamiyati, Osiyo taraqqiyot banki,

Yevropa ta'lim fondi, Turkiya agentligi (TIKA), Koreya Respublikasi ta'lim markazi, Xitoyning CCN universitetlari kabi qator xalqaro ta'lim dasturlari bo'yicha hamkorlik yo'lga qo'yildi.

Endilikda avvalgi 3 yillik ta'lim standartidan to'liq voz kechib, tabaqalashirilgan ta'lim dasturlari bo'yicha kadrlar tayyorlanadi.

Ishchi kasblar bilan o'rta bo'g'in mutaxassislarini tayyorlash tizimi bir-biridan to'liq ajratiladi. Ishchi kasblar alohida o'quv rejasiga va dasturlar asosida 6 oydan 1 yilgacha bo'lgan muddatda o'qitiladi. O'rta bo'g'in mutaxassislarini tayyorlash uchun zarur muddat kamida 2 yil etib belgilandi.

Farmonga muvofiq, professional ta'lim muassasalari maqsad va vazifalaridan kelib chiqib, quyidagi toifalarga ajratildi:

Birinchi toifa — ta'limning Xalqaro standart tasniflagichining 3-darajasiga mos keluvchi dasturlar asosida 9-sinf bitiruvchilari tarkibidan yoshlarning professional ta'lim olishini ta'minlaydigan **340 ta kasb-hunar maktabi**.

O'zlashtirish ko'rsatkichlari va umumta'lim fanlariga qiziqishi pasayib borayotgan 9-sinf bitiruvchilari kasb-hunar maktablarida 2 yillik ta'lim dasturlari asosida o'qitiladi.

Bu toifa o'quvchilarni maktabda majburlab o'qitishdan ko'ra, kasbga o'rgatish, malakali mutaxassis sifatida mehnat bozoriga kirib borishiga ko'maklashish yaxshi samara beradi.

Kasb-hunar maktablarida mashg'ulotlar kasblarning murakkablik darajasidan kelib chiqib, asosan tajriba uchastkalari va klasterlarning ishlab chiqarish maydonlarida o'tiladi.

O'quvchilarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash hamda mazkur maktablarning jozibadorligini oshirish maqsadida 2020-2021-o'quv yilidan boshlab, **bu toifa ta'lim muassasalari o'quvchilari 3 mahol ovqat, stipendiya beriladi.**

Aynan shu professional ta'lim muassasalaridagi qisqa muddatli kurslarda katta yoshdagilar ham o'qitiladi.

Yoshlar o'qishga qabul qilingan kundan e'tiboran o'z shaxsiy biznesini boshlashi va bitirgan paytda barqaror tadbirkorlik faoliyatiga, aniq ish o'rniga va daromadiga ega bo'lishi pirovard maqsad qilib qo'yilgan.

Ikkinchi toifa — ta'limning Xalqaro standart tasniflagichining 4-darajasiga mos keluvchi dasturlar asosida iqtisodiyot tarmoqlarini kompleks rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni

jalb qilish, strategik muhim ahamiyatga ega loyihalar asosida yaratiladigan yangi ish o'rinlarini malakali mutaxassislar bilan to'ldirishga yo'naltirilgan vazirliklar, idoralar va tashkilotlar tizimidagi **147 ta kollej**.

Bunda kadrlar tayyorlash kasblar va mutaxassisliklarning murakkablik darajasidan kelib chiqqan holda mehnat bozoriga moslashuvchan ta'lim dasturlari asosida umumta'lim maktablarining **11-sinf bitiruvchilari tarkibidan 2 yilgacha muddatda tashkil etiladi.**

Har bir yirik korxona, klaster, vazirlik va idora o'z yo'nalishida mehnat bozorini puxta o'rgangan holda joriy

Ma'rifat

2

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining

PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI YANADA TAKOMILLASHTIRISHGA

DOIR QUSIMCHIA CHORA-TADBIKLAR TO'G'RSIDA

2019-yil 6-sentabrda

Ushbu farmon bilan O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar, iqtisodiyot tarmoqlariga kiritilayotgan innovatsion texnologik jarayonlar, tadbirkorlik, kichik biznes sohalarida yaratilayotgan ish o'rinlari o'rta bo'g'in kadrlarini tayyorlovchi mutlaqo yangi kasb-hunar ta'limi muassasalari tarmog'ini shakllantirishni talab etmoqda.

Eski tizimda oddiy ishchi kasblar bilan o'rta maxsus ma'lumotga ega mutaxassislarni tayyorlash aralashtirib yuborilgan edi.

Shuning uchun bu muammolarni chuqur o'rganib, uning yechimini topish, kasb-hunar ta'limi tizimining shaklan va mazmunan mutlaqo yangi tarmog'ini yaratish maqsadida Prezidentimizning 2019-yil 6-sentabrda "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni qabul qilindi.

Farmonga muvofiq, O'zbekistonda mutlaqo yangi, uzluksiz professional ta'lim tizimi barpo etilishi belgilandi.

Talab va maqsad bitta — endi professional ta'lim muassasalarida o'qigan yoshlar aniq ish o'rniga, o'z kasbi bo'yicha zarur bilim va ko'nikmaga ega bo'lishi shart.

Yangi tizimning asosiy prinsipi shuki, avval ish o'zni aniq bo'ladi, ish beruvchi o'zining malaka talablarini, shu kasbning ilmini, o'qitish texnologiyasini beradi, shundan keyingina mutaxassis tayyorlanadi.

Yaratilayotgan yangi tizim xalqaro andozalarga to'la mos bo'lishi belgilangan.

Shu maqsadda 14 ta xalqaro tashkilot bilan hamkorlikda rivojlangan xorijiy mamlakatlarning muvaffaqiyatli tajribalari o'rganildi.

Germaniya, Shveysariya, Janubiy Koreya, Turkiya, Xitoy hamda UNESCO, Britaniya kengashi, Germaniya xalqaro hamkorlik jamiyati, Osiyo taraqqiyot banki, Yevropa ta'lim fondi, Turkiya hamkorlik agentligi, Xitoyning Universitetlar uyushmasi kabi qator xorijiy davlat va tashkilotlardan 214 nafar nufuzli xalqaro ekspert jalb etildi va ulardan zarur xulosalar olindi.

Xususan, Shveysariyaning "Kasb ko'nikmalarini rivojlantirish", Britaniya kengashining "Bandlikni ta'minlash bo'yicha kasb ko'nikmalari", GIZning "Markaziy Osiyoda kasb-hunar ta'limi", YITning "Turin jarayoni", UNESCOning "AKT ko'nikmalarini rivojlantirish" loyihasi, Germaniya xalqaro hamkorlik jamiyati, Osiyo taraqqiyot banki,

ta'lim shakllarida kamida 2 yil muddatga mo'ljallangan ta'lim dasturlari amaliyotga joriy etiladi.

Qolaversa, alohida qaror bilan Adliya vazirligi tasarrufidagi huquqshunoslik kollejlari shu tizimga o'tdi. Ya'ni 2 yillik tahsilidan so'ng texnikum o'quvchilari oliy ta'lim muassasasida o'qishni davom ettirish imkoniga ega bo'ladi.

Farmonga muvofiq, kasb-hunar maktablari, kollejlari va texnikumlar idoraviy bo'yisunuvdan qat'i nazar, o'quv-metodik rahbarlik qilish hamda professional ta'lim sohasida davlat siyosatini yuritish Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan amalga oshiriladi.

Asosiy talab ta'limning sifatiga qaratiladi. Buning uchun yangi standartlar, yangi o'qitish metodologiyasi, yangi darslik va adabiyotlar, zamonaviy innovatsion ta'lim texnologiyalari va baholash tizimini joriy etish rejalashtirilgan.

Uzluksiz professional ta'lim endi majburiylikdan ixtiyoriylik tamoyiliga o'tadi. Shuning uchun xorijda sinovdan o'tgan ta'limning jozibadorligini ta'minlash prinsiplari amaliyotga joriy etiladi.

Yoshlarning mehnat orqali hayotda o'z o'rnini topishiga asos bo'ladigan yangi kasblar, standartlar tuzilmasining tubdan yangilangan shakllari ish beruvchilar talabi asosida qayta ishlab chiqiladi.

Ayni paytda tizim oldida o'quv adabiyotlari, kitob va darsliklar, elektron ta'lim resurslari, innovatsion, raqamlashtirilgan ta'lim texnologiyalarini to'liq yangilash, ochiq elektron resurslar tarmog'iga ulash, o'quv adabiyotlarini xorijiy davlatlardan olib kelish, qayta ishlash, chop etish va tarqatish, kelajak kutubxonalari va auditoriyalarini yaratish kabi muhim vazifalar qo'yilgan.

Ta'lim dasturlarida mavjud ish o'rinlariga mos kasbiy-amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, rus, ingliz tillarini mukammal o'rgatish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratiladi.

Professional ta'lim jarayoniga ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, qishloq xo'jaligi, kichik biznes va tadbirkorlik, AKT sohalarida katta tajribaga ega bo'lgan mutaxassislar, ish yurituvchilar, injener-texnologlar, agronom va masterlar jalb etiladi.

Professional ta'limning yangi tarmog'ida faoliyat ko'rsatadigan direktorlar, direktor o'rinbosarlari, o'qituvchi-pedagoglar, ishlab chiqarish ustalarini saralash, tanlash, tayinlash, qayta tayyorlash va attestatsiyadan o'tkazish, ularning maqomini belgilash va mehnatini rag'batlantirishning yangi tartiblari ishlab chiqiladi.

Murodulla XOLMUHAMMEDOV,
Oliy va o'rta maxsus ta'lim vaziri o'rinbosari

Sinab ko'ring

O'yin ichida ta'lim

Bola maktabga qadam qo'ygan kundan boshlab yangi ijtimoiy muhitga tushadi. O'quvchining tengdoshlari bilan munosabati va maktabga moslashuvini hisobga olgan holda darslarni tashkil etish pedagogning mahoratiga bog'liq. Bolalar, nazarimda, uch turga bo'linadi: tez moslashuvchan, o'zini ko'rsatishga intiladigan; sekin-asta kuzatib, o'rganib chiqib moslashadigan; maktabga moslashishi uchun yillar talab etiladigan.

Shunga qaramay, har bir bolaning ta'lim olishida bir xil talab qo'yiladi. Bunday holatda nima qilish kerak? Axir vaqt o'quvchining qachon moslashishini kutib turmaydi. Moslashuv jarayonini o'qituvchi o'yin metodlari orqali tezlashtirishi mumkin. Jumladan, "Eng yaxshi muxbir", "Bugun darsda...", "Bu — meniki", "Orzularga yetish — o'z qo'lingda", "Yo'lovchi, o'z avtobusga chiq", "Mening vaqtim", "Bugun qanday meva yeymiz?", "Ertaklar olamida", "Bu qiziq" kabi o'yinlar o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, tez va mustaqil fikrlash hamda boshqaruvchilik qobiliyati, mehribonlik, saxiiylik fazilatlarini shakllanishiga yordam beradi. Quyida o'zim doim qo'llaydigan samarali metodlarni namuna sifatida ko'rsatib o'taman.

"Eng yaxshi muxbir"

Bu o'yinni o'qish, ona tili, tabiatshunoslik, odobnoma, matematika darslarida qo'llash mumkin.

Buning uchun bir dona ramziy mikrofon va ikkita beyjik kerak. Ularni qo'lda yasash ham mumkin. Ularga istalgan telekanal yoki ko'rsatuv nomini yozib

qo'ying. Bir yoki ikki o'quvchi muxbir etib tayinlanadi. Ularga bugungi dars mavzusiga mos savollar yozib beriladi. "Muxbirlar" o'quvchilarga mikrofon tutib, savollarga javob oladi. Bolalardan to'g'ri javob bilan birga, chiroyli va ravon so'zlash talab qilinadi. Muxbir o'quvchilar ham suxandonlik mahoratiga rioya qiladilar. Muxbirlikka erishish uchun o'quvchilar o'z ustilarida ko'p ishlaydi. Oynaga qarab adabiy tilda chiroyli gapirishni mashq qiladilar. Shuningdek, barcha o'quvchilarda savolga to'g'ri javob berish maqsadida mavzuni chuqur o'rganish va bilganlarini tushunarli, ravon so'zlab berishga intilish ortadi. Hatto darsda umuman qatnashmaydigan, tortinchoq o'quvchi ham uyd oyna qarshisida o'zini muxbirdek his qilib darsga tayyorlik ko'ra boshlaydi.

"Bugun darsda..."

Bu o'yindan asosan 3-4-siniflarda ona tili, o'qish, matematika, atrofimizdagi olam darslarining tashkiliy qismida foydalanish mumkin. Bunda darsda kimlar qatnashmayotgani, nima uchun kelmagani, sana, uyga vazifa, darsdan

maqsad, kelajakdagi orzular, yurtimizdagi o'zgarishlar haqida gapirish mumkin. O'quvchiga cheklov qo'yilmaydi. Bolaning mustaqil gapirishiga, fikrlashiga imkon beriladi.

Bu jarayonda eng kamgap, dars tayyorlashni istamaydigan o'quvchigizga "Darsning 5 daqiqasi — seniki, hammamiz seni eshitamiz", deng. O'quvchi o'z orzusidagi darsni boshlaydi. Bu kamgap o'quvchining og'zaki nutqi rivojlanishiga, mustaqil fikrlashi va tengdoshlari bilan kirishib ketishiga yordam beradi.

"Yo'lovchi, o'z avtobusiga chiq!"

Bu — ona tili, matematika, odobnoma, tabiatshunoslik darslarida qo'llash mumkin bo'lgan samarali o'yin metodi. Aytaylik, matematika darsida o'quvchilarga misollar yozilgan tarqatma materiallar va topshiriqni bajarishi uchun ma'lum vaqt beriladi. 3-4 nafar o'quvchi avtobus maketini boshqaradi. Maketning tashqi qismiga o'quvchilarga berilgan misol natijalari yozilgan qog'ozchalar ilinadi. Yechgan misollarini o'quvchi avtobus haydovchisiga beradi. Javobi to'g'ri bo'lgan o'quvchilar avtobusga chiqadi, yo'qsa, tushirib yuboriladi.

Bu o'yinni ona tili darslarida bolalar eslab qolishi qiyin bo'lgan jarangli va jarangsiz undoshlar mavzusida qo'llasak ham yaxshi natija beradi.

Bunda avtobuslar soni 2 ta bo'lib, ularga "Jarangli undoshlar" va "Jarangsiz undoshlar" deb yozib qo'yila-

di. O'quvchilarga jarangli va jarangsiz undoshlar yozilgan kartochkalar beriladi. Avtobuslar parta oralab yuradi, o'quvchilar o'z avtobusiga chiqadi. Bu bolalarning jarangli va jarangsiz undoshlar mavzusini tez o'zlashtirishiga va yaxshi eslab qolishiga yordam beradi.

"Bu — meniki"

Bu o'yin asosan o'qish fani uchun mo'ljallangan bo'lib, bunda tanlab o'qitish metodi qo'llanadi. Matndagi ayrim gaplarni kartochkalarga yozib, o'quvchilarga tarqatiladi. Bir o'quvchi o'qishni boshlaydi, matn kimning qo'lidagi gapga kelib qolsa, o'sha o'quvchi "Bu — meniki", deydi va o'qishni davom ettiradi.

Bu jarayonda o'quvchi mavzuni diqqat bilan kuzatadi, so'zlarni to'g'ri o'qishga intiladi.

"Do'stingni top"

Ikkinchi sinf ona tili darsligida "Juf-ti bor undoshlar" mavzusi keltirilgan. Shu mavzuni tushuntirishda bu o'yinni qo'llash yaxshi natija beradi. Buning uchun jufti bor undoshlar — jaranglilar qog'ozga yozilib, o'qituvchi stoliga terib qo'yiladi. Jarangsizlar esa beyjikkalarga joylanadi. Tanlangan o'quvchilarga beyjikkalarni tarqatiladi. Jarangli undoshlar ixtiyoriy tarqatiladi. Beyjik olgan o'quvchilar joylariga o'tiradi. Qog'ozlarni olgan o'quvchilar bir qator bo'lib doska oldida saflanadi. O'qituvchi doskadagi o'quvchilarga "Do'stingni top" deb buyruq beradi. Ular o'z do'stlarini parta oralab yurib topadilar.

B, D, G, V, Z, Q, J, J jaranglilar

P, T, K, F, S, G, CH, SH jarangsizlar

Farida AXBORALIYEVA,
Zangiota tumanidagi
33-maktab o'qituvchisi

Joriy yilning 10-sentabridan 14-sentabrigacha Toshkent viloyati "Turon" axborot-kutubxona markazida "Ochiq eshiklar kuni" o'tkazildi. Mazkur tadbir Prezidentimiz tomonidan ilgari surilgan yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo'yicha 5 muhim tashabbusning to'rtinchi yo'nalishi bo'yicha tizimli ishlarni tashkil etishga yo'naltirilgan.

"Turon"da kitobxonlik tadbiri

— Kutubxonamizning barcha bo'limlarida keng sharoitlar yaratilgan, — deydi axborot-kutubxona markazi bo'lim mudiri Dilfuza Tursimatova. — O'quv zallarida kitob mualliflari bilan uchrashuvlar, davra suhbatlari o'tkaziladi. Bu tadbirlarni yuqori saviyada o'tkazishda O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi yaqindan ko'mak beradi.

"Turon" ziyo maskani foydalanuvchilarga o'ziga xos uslubda xizmat ko'rsatadi. Kutubxonaning ichki tartiblariga rioya qiluvchi kitobxonlarga kitoblarni uylariga olib ketishlari uchun ham imkon yaratilgan. "Turon"da internetdan bepul foydalanish va tavsiya asosida zarur adabiyotning elektron versiyasini qo'lga kiritish mumkin. Shuningdek, til o'rgatish kurslari va to'garaklar foydalanuvchilar xizmatida.

Shu kunlarda yosh kitobxonlarni o'qitish bo'yicha amaliy ishlar yo'lga qo'yilmoqda. Bu O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi bilan hamkorlikda olib boriladi. Unda shoir va yozuvchilar kitobxonlarga muayyan bir asar yoki davr tarixi bo'yicha mashg'ulot o'tadi.

N. XOLMETOVA

Imkoniyati cheklanganlar uchun munosib tuhfa

Poytaxtimizdagi 77-ko'zi o'z bolalar maktab-internatida xayrli ish amalga oshirildi. Yurtimizdagi ko'zi o'z va zaif ko'ruvchi bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktab-internatlarga brayl alifbosida yozish uchun mo'ljallangan 1 575 ta moslama taqdim etildi. Mazkur moslamalar O'zbekiston ko'zi ojizlar jamiyati, Janubiy Koreyaning "FRIEDASIA" kompaniyasi hamda Butunrossiya ko'zi ojizlar jamiyati bilan hamkorlikda xarid qilindi.

Janubiy Koreyaning "HYUNDAI ENGINEERING" kompaniyasi tomonidan mazkur moslamalarga 2,77 mln rubl mablag' sarflandi.

— Bugun O'zbekistonda barcha sohalar kabi ta'lim tizimida ham

o'zgarishlar bo'lmoqda. Xususan, maxsus maktab-internatlarning ochilishi, imkoniyati cheklangan o'quvchilarning ta'lim-tarbiyasiga katta e'tibor berilmoqda. Bu kabi xayriya tadbiri barcha imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun xiz-

mat qiladi. O'ylaymanki, bunday loyihalar yana davom etadi, — deydi Xalq ta'limi vaziri o'rinbosari Dilshod Kenjayev.

Bugungi kunda mamlakatimizning ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi bolalar uchun ixtisoslashtirilgan 14 ta maktab-internatida 823 o'qituvchi va 606 tarbiyachi ta'lim beradi. Ularda 2 830 nafar o'quvchi tahsil olmoqda.

77-ko'zi ojizlar maktab-internatining 3-"A" sinfidagi tahsil oluvchi Munisa Hasanova kelajakda o'qituvchi bo'lishni, mehnat fani ustozini kabi o'quvchilarga to'qish, bichish-tikishni o'rgatish va rasm chizishga judayam qiziqishini aytib o'tdi.

Mazkur maktab-internat o'quvchilari uchun so'nggi ikki yil davomida 30 nomda 33,6 ming nusxa darslik chop etildi. 2019-2020-o'quv yilida yana 10 nomdagi 13,8 ming nusxa darslik chop etilishi rejalashtirilgan.

Yulduz NORMAMADOVA,
Mushtariy USMONOVA,
O'ZJOKU talabalari

B.RIZOQULOV olgan surat.

Erkin so'z minbari

Ikki universitet: ikki xil manzara imtiyozni yashirishdan kimga naf?

2000-yillardan buyon matbuotda maqolalarim bilan chiqish qilaman. Ularda asosan eshitishida nuqsoni bor kishilar ta'limiga oid muammolarni ko'tarib, rivojlangan mamlakatlardagi kabi yurtimiz oliy ta'lim muassasalarida ham bizga o'xshagan eshitishida nuqsoni bo'lgan shaxslarning oliy ta'lim olishi uchun turli imtiyozlar yaratilishini orzu qilardim. Prezidentimizning 2017-yili 1-dekabrda "Nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni niyatlarim amalga oshganini ko'rsatdi. Guvohi bo'ldimki, 2018-2019-o'quv yilidan boshlab I va II guruh nogironligi bor shaxslar uchun abituriyentlarni qabul qilish umumiy sonining ikki foizli qo'shimcha kvotasi joriy etildi. Kirish imtihonlarida nogironligi bor abituriyentlar uchun o'tish ballari 56,7 balgacha (maksimal ball — 189 ballning 30 foizi) kamaytirildi va tegishli ballni qo'lga kiritganlar davlat grantlari asosida o'qishga qabul qilindi.

Bu yil menda ham o'qishga kirish umidi paydo bo'ldi. Bugun o'qituvchilarni qo'llab-quvvatlashga e'tibor kuchayotganidan ruhlanib, qolaversa, oilamizda ko'pchilik pedagog bo'lgani uchun Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetining defekologiya fakulteti sirtqi bo'limga hujjat topshirmoqchi bo'ldim. Afsuski, bir holat dilimni xira qildi.

Hujjatlar qabul qilish jarayonida Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti komissiya a'zolari oldiga borib, sirtqi bo'limga ham II guruh nogironlariga imtiyoz bor-yo'qligi haqida qiziqdim. Navbatchilardan biri ichkari-ga kirib surishtirdi va chiqib hujjat topshirishim mumkinligini aytdi. Hujjatim yonimda bo'lmagani uchun ertasi kuni olib borishga qaror qildim. Ertasi kuni kerakli hujjatlar bilan bordim. Navbatim kelgach, qabul komissiyasining o'zini Munis deb tanishtirgan xodimga uchradim. Hujjatlarimni ko'rib, sirtqi bo'limga hech qanaqa imtiyoz o'tmasligini, imtiyozdan faqat kunduzgi bo'limga kirishda foydalana olishimni aytdi. Men esa kecha kelganimni, komissiya a'zolaridan biri menga imtiyozli qabul qilinishim

mumkinligini aytdi, deb tushuntirdim. Keyin tortishmasdan tashqarida turgan yoshi kattaroq komissiya a'zolari oldiga borib, masalani oydinlashtirmoqchi bo'ldim. Ular ham sirtqi bo'limga imtiyoz o'tmasligini aytishdi va eng alam qilgani — o'sha yoshi katta pedagogning menga bergan savoli bo'ldi: "Eshitmasangiz qanday o'qiysiz?"...

Men yurtimizdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan yagona blogerman va jamiyatimiz a'zolarini kuzatib boraman. O'tgan yili imtiyoz tufayli Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti bilan birga boshqa oliygo'hlarda ham jamiyatimiz a'zolaridan bir nechtasi o'qishga kirib, tahsil olayotganini bilaman. Shun-

day qilib O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universitetiga hujjat topshirdim. Komissiya xodimi hech qanaqa ortiqcha savol bermasdan, tabassum bilan hujjatlarimni qabul qildi. Eshitmaganim bois yozma savollar berib, barcha kerakli narsalarni tushuntirdi va omad tiladi. Imtihon oldidan universitet rektori shaxsan o'zi so'zga chiqib, barcha abituriyentlarga omad tiladi. Ijodiy imtihon payti komissiyaning savol-javobidan so'ng universitet rektori har bir abituriyent bilan individual suhbatlashdi. Mening ham nima bilan shug'ullanim, kim bo'lib ishlashim bilan qiziqdi. Birinchi uchrashgan odam bilan suhbatlashish chog'ida uni tushunib olish doimo qiyin bo'lgan. Chunki uning lab harakati notanish bo'lib, tanishib olish uchun ma'lum vaqt kerak bo'ladi. Universitet rektori Sherzodxon Qudratxo'jayev bilan ham birinchi uchrashganim bois lab harakatini payqab olishga sal qiynaldim.

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti komissiya a'zolari rad javobini bergach, qabul qilingan qarorlar bilan internetda tanishdim. Adliya vazirligi hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi bilan bog'landim. Qonunchilikka ko'ra, sirtqi ta'lim shakliga ham barcha imtiyozlar, jumladan, harbiy tavsiyanoma olganlar, nogironligi bo'lgan shaxslar, harbiylarning farzandlariga ajratilgan alohida kvotalar, chet tili sertifikatlari va hokazolar o'tishini bilib oldim. Hujjat qabul qilish jarayonining

oxirgi kuni hamkasbim bilan yana universitetga borishga qaror qildim va o'sha rad javobini bergan Munis ismli komissiya a'zosi uchradim. Hamkasbim oldida hech qanday rad etmasdan hujjatlarimni qabul qildi. Ammo... men O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universitetiga hujjat topshirganim bois DTM bazasiga kiritilgandim. Qoidaga ko'ra, uchta oliy ta'lim dargohini tanlash uchun uch fan bir xil bo'lishi kerakligi tufayli hujjat topshira olmadim. Xo'sh, nega birinchi borganimda hujjatlarimni qabul qilmay rad etishdi? Boshqasi esa "Eshitmasangiz qanday o'qiysiz?", degan savolni berdi? Menga o'xshagan talabalar o'qishini bilatirib, nega shunday savol bilan murojaat qildi?

Ko'pchilik eshitishida nuqsoni bo'lgan insonlarni savodsiz, deb o'ylaydi. Aslida qattiq adashadi, ular orasida savodlilari ham ko'p. Kuzatish va tadqiqotlarim shuni ko'rsatmoqdaki, respublikamizdagi kar va zaif eshituvchi bolalar maxsus maktab-internatlarida o'qituvchilarning asosiy qismi imo-ishorani yaxshi bilmaydi. Bu esa ta'lim sifatini oshirishga salbiy ta'sir o'tkazadi. Imo-ishorani bilmagan xodimni Nyu-Yorkning Lexington School for the Deaf karlar maktabi rahbariyati ishga qabul qilmaydi. Bundan tashqari, pedagoglarning ko'pchiligi eshitishida nuqsoni bo'lgan insonlardir. Rossiya-da kar va zaif eshituvchi bolalar maxsus maktab-internatlarida eshitishida nuqsoni bo'lgan pedagoglar yetarlicha ishlashadi. Mamlakatimiz maxsus maktab-internatlarida eshitishida nuqsoni bo'lgan pedagoglar bilan faqatgina jismoniy tarbiya yoki mehnat fanidan dars berishadi. Biz ham eshitishida nuqsoni bo'lgan qatlam ta'limini rivojlantirishni istasak, maktab-internatlarni tugatgan yosh yigit-qizlarimizga e'tiborni kuchaytirishimiz, ta'limni davom ettirishi uchun keng yo'l ochishimiz kerak.

Xayriyat, O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti talabasi bo'ldim. Ijodiy imtihondan guruhda yagona eshitishida nuqsoni bo'lgan inson sifatida eng ko'p ball yig'ib, davlat granti asosida o'qishga qabul qilindim.

Mamurjon AHLIDDINOV,
O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti talabasi

Og'riq

"El-yurt umidi" dan umid bormi?

(Davomi. Boshi 1-betda.)

Tabiiyki, bu javobdan qoniqmadim hamda tanlov mas'ul xodimi Sh.Qurbanniyazev va u orqali fond direktori A.Bekmurodovga murojaat etib, nega 1-bosqichda hujjatlarim tekshirilganidayoq bu haqda aytilmaganini so'radim. Ular tayinli javob ham, 3-bosqich imtihonlarida qatnashishimga ruxsat ham berishmadi...

Hayotda hamma xato qilishi mumkin. Jumladan, jamg'armadagilar ham. Ammo xato izidan xato qilish, uzr so'rash o'niga aybni xaspo'shlash tegishli jazoga munosib.

Faktlarga o'tsam. 2019-yil 7-mayda birinchi stipendiya tanlovi g'oliblari jamg'arma sayti(yuf.uz)da e'lon qilindi. Ne ko'z bilan ko'rayki, uddi men kabi fuqaroligi yo'qligi uchun 3-bosqichda sinovlardan chetlashtirilgan boshqa bir o'qituvchining nomi ro'yxatda turibdi. Fondga telefon orqali bog'langanimda mas'ullar buni tan olishmadi.

Imtihonlardagi ishtirokim adolatli baholanishini so'rab, jamg'arma ustidan sudga shikoyat qildim. Fuqa-

rolilik ishlari bo'yicha Mirobod tumanlararo sudida ishini ko'rib chiqqan sudya haqiqatni ich-ichidan tan olsa-da, qarorda buni aks ettirishga jur'ati yetmadi. Vaholanki, sud hokimiyati mustaqil bo'lishi, uning ustidan turli bosimlar o'tkazilmasligi kerak. Ayni paytda ishini ko'rib chiqishi uchun apellyatsiya nistansiyasiga murojaat etdim. Umid qilamanki, ungagacha bu masala yuzasidan Oliy sud tegishli munosabat bildiradi.

Sud davomida imtihon jarayonlariga oid boshqa qing'irliklar ham yuzaga chiqdi: yakunda g'olib deb e'lon qilingan nomzodlarning birinchi 20 nafaridan 11 nafari 3-bosqichda yetarlicha ball to'play olmagan uchun sovrindorlikdan mahrum etilishi kerak bo'lgan. Ustiga ustak, tanlovdan muvaffaqiyatli o'tgan ayrim o'qituvchilar esa "Yetarli ball to'play olmadigiz!" degan vaj bilan yakunda g'oliblar ro'yxatidan chiqarilgan.

Jamg'arma xodimlarining qilgan ishlari oliy ta'lim muassasalarida faoliyat olib borayotgan professor-o'qituvchilarning ishonchini puchga chiqardi, umidlarini so'ndirdi.

Shu yil 14-avgust kuni mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha 2019-yilning birinchi yarmida amalga oshirilgan ishlarni muhokama qilish hamda 9 oy va yil yakuni bo'yicha belgilangan prognoz parametrlariga erishishni ta'minlaydigan ustuvor vazifalarga bag'ishlangan yig'ilishda Prezident Shavkat Mirziyoyev "Eng katta xavf — kadrlarning saviyasida, bilimida, ilmi-da va fidoyiligidagi" ekaniga alohida to'xtaldi.

Nahotki, tanlovda korruptsiyaga yo'l qo'yilgan, natijalar soxtalashtirilgan bo'lsa? U holda ilmi bor, munosib nomzodlar "Hammasi oldindan aniq ekan, adolat yo'q ekan, bizni ovora qilib nima qilishardi?!" degan xulosaga kelmaydimi? Bu narsa ta'lim tizimiga, o'qitish sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi kundes ravshan.

Adolatsizlikka yo'l qo'yib, nomzodlar o'rtasida bunday salbiy fikrlarning tug'ilishiga sababchi bo'lgani uchun jamg'arma mutasaddirlari qonun oldida tegishli tartibda javob berishi, kerak bo'lsa, prokuratura organlari jinoyat alomatlarini yuzasidan surishtiruv o'tkazishi kerak.

Nurbek FARMONOV

Tarix oʻqituvchilariga

Ahmad Zaki Validiy Toʻgʻon — nihoyatda sarguzashtlarga boy hayot yoʻlini bosib oʻtgan alloma. XX asr 20-yillarida muayyan muddat Turkistonda milliy ozodlik harakatiga boshchilik qilib, tarqoq holda harakat qilayotgan kurashchilarni bir maqsad yoʻlida birlashtirishga muvaffaq boʻlgan.

Eʼtiboringizga Ahmad Zaki Validiyning “Xotiralar. Turkistonda mustaqillik va ozodlik uchun kurashlar tarixi” kitobidan parchalar havola etmoqdamiz. Bu lavhalar tarix muallimlariga qoʻshimcha adabiyot sifatida qoʻl kelishi mumkin. Tarjimon: Muhammadjon Abdurahmonov.

Milliy daʼvomiz boʻlishi lozim!

“Xalq kutubxonasi”ga keltirgan kitoblarim orasida Xiva xoni Abulgʻozixonning “Shajarayi turk” kitobining Peterburgda chiqqan nashri bor edi. Bu kitoblarni, yana Abdurahmonxonning xotiralarini oʻzlari ham Buxoroda tahsil koʻrgan Sayron imomi Bekboʻlat bilan otamning yordamchisi Kashshof hazrat oʻqir edi. Murod Ramziy va Kenesari bizga rus asoratidan qutulish fikrini bersa, Orif Bey va Amir Abdurahmon dunyo daʼvolari orasida bizning ham milliy daʼvomiz boʻlishi lozimligini aytishardi. Amir Abdurahmonxon zamonamiz odami edi, bir qancha soʻzlari hayotiy dardlarimizga surilgan malham kabi edi.

Ingilizlar Afgʻonistonning ichki ishlariga aralashgach, Abdurahmonxon Eron yoʻli bilan Xivaga keladi, bu yerning xoni, beklari va xalqini yoqtiradi. U yerdan Buxoroga kelgach, amirini ham, xalqini ham yoqtirmaydi. Samarqandni ishgʻol qilgan ruslar bilan inglizlarga qarshi kelishib olishni oʻylab, odamlari bilan Samarqandga keladi. Ruslar uni dastlab yaxshi qarshi olishadi, biroq Turkiston istiqlolini muhofaza qilgan qozoq sultoni Siddiq toʻra va oʻzbeklarning kenagas urugʻi begi boʻlgan Joʻrabekka nisbatan yaxshi munosabatdaligini eshitib, uni muzokara uchun kelgan deb oʻylab yarim kechasi Toshkentga keltirishadi. U ruslardan yaxshilik kelmasligini koʻrib, oʻzicha ish qilish uchun yurtiga qaytib ketishga chogʻlanadi va ruslarning koʻrmagandek harakat qilishiga ishonib Mascho togʻlari, Hisor va Badaxshon yoʻli bilan yurtiga qaytadi. Mahalliy qatagʻonlar va boshqa oʻzbeklar yordamida Balxni, soʻngari Kobulni inglizlardan qutqarib, hozirgi Afgʻonistonni yangitdgan quadi. Hur fikrli va taraqqiyparvar boʻlgani bois mamlakatida fabrikalar va matbaa qurdiradi, Gʻarb usulida tibbiyot va harbiy forma olib kiradi. Dunyo siyosatini uzoqda turib diqqat bilan kuzatadi. U dastavval inglizlarning dushmani sifatida Rossiyaga tarafdor boʻlgan boʻlsa-da, u yerdan yurtiga ruslarning dushmani boʻlib qaytadi. Ruslarning osiyoliklarni yutib hududini kengaytirish yoʻliga kirgan, natijada osiyoliklarni yoʻq qilishni moʻljallagan bir millat ekanini osiyoliklar tushunib yetishadi. U inglizlar siyosatini yoqtirmaslik barobarida Osiyo millatlari uchun yagona najot yoʻli Rossiya emas, Gʻarb millatlari bilan birlashish ekaniga ishonadi.

Togʻam va otamda rus inqilobidan soʻng misrlik Mustafo Komilning gazetasini oʻqib, inglizlarga nisbatan salbiy munosabat uygʻongan edi. Inglizlar ayyor xalq hisoblanardi. Shu sababdan otam va togʻam Abdurahmonxonning inglizlarga moyilligini xushlashmasdi. Ularning fikriga koʻra, turklar va Osiyo millatlari mustaqil yoʻl tutishi shart edi. Butun

umidlari Yaponiyadan edi. 1907-yili yapon imperatorining din izlayotgani va islomga moyilligi borligi, Turkiyaning esa u yerga bir hayʼat yuborganiga doir xabarlariga ahamiyat berishardi.

Lotindan kirilga

Nazir Toʻraqulov va uning turmush oʻrtogʻi Hanifa Toʻraqulova lotin alifbosi turkiy xalqlarning barchasiga umumiy boʻlishi zarurligini tushuntirishga harakat qildilar. Lekin Broydo bilan Polivanov turkiygoʻy xalq fonetikasidan foydalanib, alohida til yaratishga harakat qilishmoqda. Lotin alifbosi vaqtinchalik boʻlib, maqsad kelajakda albatta kirill alifbosiga oʻtkazishga zamin hozirlash edi. Dogʻistonda hozirning oʻzidayoq osetin va cherkas tillarini kirill-rus alifbosiga koʻchirish boshlangan. Oltoy tatarlari, fin va yoqutlarni ham lotin alifbosiga oʻtkazish haqida gap ketyapti. Bu gʻoyalarni ilgari suruvchilar ham aynan Broydo va Polivanovdir.

Hozir ayrim kitoblar arab alifbosida bosilmoqda (Bir necha yildan keyin ularni lotin alifbosida bosib chiqardilar). Sharq mehnatkashlarining kommunistik universiteti oʻqitish uchun hozirning oʻzidayoq Xiva, Buxoro, Ashxobod, Qoʻqon, Toshkent shaharlaridan yoshlarni yigʻib, Moskvaga chaqirgan. Men shoʻrolarning bu yangi milliy-madaniy siyosati asl mohiyatini fosh qiluvchi maqolalar yozib,

Keyinchalik oʻzbeklarning eng buyuk zamonaviy milliy shoiri boʻlgan Choʻlpon oʻsha paytlari yosh edi. Menga tarix kitobimni oʻqib, ilhomlanganini va fikrlashish maqsadi borligini bildirib maktab yoʻllab, Andijonga, uylariga mehmonga taklif etgandi. Nazir Toʻraqul bilan birga ularnikiga borganimizda boy-badavlat otasi Sulaymon: “Bola otasining ruhsatisiz uyiga mehmon chaqirishi mumkinmi”, deb bizni sovuq qarshiladi.

bunga jahon jamoatchiligining eʼtiborini tortsak yaxshi boʻlardi, deb daʼvat qilgan edim. Bizni harbiy jangda yengganlaridan soʻng ular endi kurashni madaniy jang maydoniga koʻchirdilar.

Choʻlponning otasi bizni sovuq qarshiladi...

Turkistonda topishganlarimdan zikr etilganlar orasida Nazir Toʻraqul va Abdulhamid Sulaymon (Choʻlpon) alohida toʻxtatishim lozim boʻlgan yaqin doʻstlarimdandir. Nazirning otasi Toʻraqul Fargʻona voliyisi (hokimi) yonida tarjimon edi. U qimmatli qoʻlyozma asarlar toʻplagan edi. Nazir qoʻliga tushgan kitobni oʻqir, mualliflarining taʼsiriga tez berilar edi. Men esa unga, inson qisqa umrida

oʻrganmoq va oʻqimoqni bir tamoyil va reja asosida amalga oshirsa, ijobiy natijaga erishishi mumkin, dedim. U mening fikrlarimni oʻn besh yoshli shoir Choʻlponga uqitirishga harakat qilib, oʻzi esa oʻta taʼsirchan, chidamsiz va sabotsiz boʻlganidan bunday yoʻl tutolmasligini, bunday tartibga tusholmasligini aytardi. Haqiqatan, oʻsha paytlari u ashaddiy turkparast edi. Istanbulda chiqadigan “Turk yurti”ni oʻqirdi. Jiddada sovet konsulligida ishlab yurgan vaqtlari, turk tili masalalariga doir baʼzi maqolalar chiqardi. Qanday boʻlishidan qatʼi nazar, oʻz milliy madaniyatiga sodiq qoldi. Shu sababli ham shoʻrolar tomonidan amalga oshirilgan qatagʻon qurboni boʻldi.

Keyinchalik oʻzbeklarning eng buyuk zamonaviy milliy shoiri boʻlgan Choʻlpon oʻsha paytlari yosh edi. Menga tarix kitobimni oʻqib, ilhomlanganini va fikrlashish maqsadi borligini bildirib maktab yoʻllab, Andijonga, uylariga mehmonga taklif etgandi. Nazir Toʻraqul bilan birga ularnikiga borganimizda boy-badavlat otasi Sulaymon: “Bola otasining ruhsatisiz uyiga mehmon chaqirishi mumkinmi”, deb bizni sovuq qarshiladi. Abdulhamid uydya yoʻq edi, keyinroq keldi. Abdulhamid haqiqatan hali oʻspirin boʻlsa-da, biz uni yetuk bir kishi sifatida qabul qilgan edik. Mehmonxonaga ketmoqchi boʻlganimizda otasi: “U holda tushlik qilgandan soʻng ketarsizlar”, dedi. Abdulhamid otasiga bir soʻz aytmadi. Faqat dasturxon atrofida bir otasi bilan suhbatlashayotganimizda, Abdulhamid yonidagi doʻsti bilan gaplashayotgani uchun otasi undan oʻrinli ravishda ranjigan edi. Men esa Mavlono Rumiyning quyidagi sheʼrini aytдим, yaʼni: “Bulbullar eng yaxshi sayroq qushlardir, ammo ularning yonida boshqa qushlar ham jim turmaydi”. Su-

Tadqiqot ishlarimda ham katta foyda berdi. Har doim onamni ichimda shukronalik tuygʻulari bilan yod etdim. Sulaymon otaning duolarini olib xayrlashdik. U zotining menga iltifot koʻrsatib sovgʻa qilgan matolarini, gazmollarini onamga olib bordim.

Fayzulloh Xoʻjaning koʻzyoshlari...

Ot masalasi hal boʻlgach, Fayzulloh meni ichkari oldi. Shu yerda Turkistonda qatʼiy qarorlar qilishimga sabab boʻlgan suhbat boʻldi.

— Anvar posho bu yerlarda nima qilib yuribdi? — deb soʻradi u. — Siz bilan nimalar haqida suhbatlashganini bilmoqchiman.

— U Afgʻonistonga oʻtib ketish yoki Berlinga qaytish borasida ikkilanib turibdi, — dedim.

— Moskvada boʻlgan chogʻida Stalin bilan uchrashgan. U (yaʼni Stalin) sizning nomingizni tilga olib eslabdi. Mart oyida koʻrganimda esa ogʻzidan olov sochardi. Lekin hozir qaytsangiz, avvalgiday hurmat bilan qabul qilishini ham aytib oʻtdi. Oʻzingiz bilasiz.

— Endi ortga qaytish yoʻq! Ehtimol, chet ellarga chiqib ketarman.

— Anvar ham, siz ham bosmachilar tarafga oʻtadigan boʻlsangiz, biz sizga ochiq urush eʼlon qilamiz. Sizning jamiyatingizga aʼzo boʻlgan odamlarni ishdan boʻshatishga toʻgʻri keladi. Bilasizmi, oʻrislar Orifovni koʻpdan beri harbiy nozirlikdan olib tashlashini talab qilishmoqda. Shularni bilib qoʻying! Balki, soʻnggi marotaba uchrashayotgandirmiz, biz qatʼiy harakat qilamiz. Faqat Sultonov oʻz oʻrmda qoladi. U orqali xabarlashmoq uchun yoʻl ochiqdir, — shularni aytib turib Fayzulloh yigʻlab yubordi. U albatta, Anvar poshoning bosmachilar tomoniga oʻtib ketish niyati jiddiy ekanligini tusezgan, men esa, koʻp gaplarni sir tutib, unga aytishdan tiyilib turganimdan oramizda chuqur bir jarlik paydo boʻlganligini ikkimiz ham sezib turardik. Endi eski doʻstlariga va safdoshlariga qarshi oʻrislar bilan birga omonsiz urushajagini oʻylab, u dahshatga tushmoqda edi. Yigʻlashi ham, harholda, shu tufayli edi. Uning yigʻlashini koʻrgach, mening koʻzlarim ham beixtiyor yoshlandi...

Samarqand bosmachilari

Oʻsha kunlari Zarafshon vohasida Turkiston Milliy Birligi jamiyatiga qarashli juda koʻp jangovar qismlar va qoʻrboshilar harakat qilardi:

Ochilbek nayman — oʻzbeklarning qoʻsh tamgʻali urugʻidan boʻlib, oʻttiz sak-kiz yoshda, nihoyatda jasur, axloq-odobli, avvaldan oʻylab ish yuritadigan halol bir inson. Rossiya va dunyo siyosati toʻgʻri-sidagi gazetalarni oʻqib, fikr qiladi. Davron Ochil degan gʻayratli, ishnig koʻzini biladigan ukasi ham yonida edi.

Bahrombek Samarqandyonidagi Denov qishlogʻidan, tojiklashgan moʻgʻulbarin urugʻiga mansub edi. Oʻris tilini yetarlicha

oʻqib, yozadigan darajada yaxshi bilardi. Ochilbek bilan birga Buxoro amirining amakisi Sayid Akram toʻra yonida Gʻuzorda birmuncha vaqt xizmat qilgan. Ikkovni ham guruhlarini Jamiyatning buyrugʻi bilan tashkil qildilar. Ochilbekning 1500 yigiti bor edi. Yonida Samarqandning eng bilimli ziyolilaridan Biri jamiyat Markaziy qoʻmitasi aʼzosi Qori Komil yurardi. Uning yonida, shuningdek, Samarqand viloyati qoraqalpogʻlaridan Ochil Toʻqsaboy va Chelak qishlogʻidan ulamolar naslidan Katta Maxdum, Kichik Maxdum degan obroʻli kishilar yurardi. Bahrombekka Samarqand yonidagi Past-qishloqdan Hamroqulbek ismli bir kishi yordamchi boʻldi. U ham Ochilbek singari qoriyatl, jasur, oʻqimishli, Samarqand jaddidlaridan boʻlgan muallim Shakuriyning qoʻquvchisi boʻlgan. Keyinchalik Istanbulga keldi, hozir Afgʻonistonda boʻlsa, Kerkar. Bahrombek yonida Samarqand ziyolilaridan Hamroqulbek, Abdulhamid, qori Mahmud va ozarboyjon Asadbeylar bor edi. Bahrombek tojiklar oʻrtasida alohida hurmatga sazovor edi.

Samarqand shahri gʻarbida, Kattaqoʻrgʻon tevaragida Qoraqulbek 500 kishilik qarluq yigitlari bilan Zarafshonning janubrogʻidagi togʻ oralarini toʻliq oʻz nazorati ostiga olgan edi. Buxorodan kelgan ziyolilarning koʻpchiligi unga qoʻshilgan. Jom atrofidan Oqbohshek ismli bir kishi ham unga boʻysunardi. U saroy urugʻidan edi, yuzga yaqin odami boʻlgan. U axloqi komil, dadil bir zot edi. Bular oʻzlarining harakatlarini Bahrombek bilan kelishgan holda amalga oshirishardi.

Urgut tojiklaridan Hoji Abdulqodir ismli kishi ham bor edi. U oʻris tilini bilardi, shoʻrolarga ham xizmat qilgan, oʻktam fikrli inson. Oʻrtogʻi muallim Shakuriy bilan birga Urgutda yashirin tarzda harbiy guruh tuzdi, u yerdagi rus garnizonini bosib, qurollarini tortib olishgach, toqqa chiqib ketdilar. Qadimgi forsiy hamda turkiy adabiyotni juda yaxshi koʻradi. Lekin ikkilanadigan odati boʻlganligi uchun koʻp askarlarining qadriga yetavermasdi.

Ochilbek guruhi ixtiyorida Jizzax atrofida Niyozbek va Turobbek ismli ikki qoʻziyoli bor edi. Ular Samarqandda risha tushmoqda edi. Yigʻlashi ham, harholda, shu tufayli edi. Uning yigʻlashini koʻrgach, mening koʻzlarim ham beixtiyor yoshlandi...

Turobbek — eski oʻzbek urugʻlaridan, 200 ga yaqin askari bor edi. Samarqand bilan Fargʻona orasidagi togʻlar ular qoʻlida boʻldi. Eronga chiqqanida bolsheviklar uni koʻlga tushirib, Mashhaddan yashirincha olib chiqib ketdilar, juda uzoq sazbolab, keyin Toshkentda qatl etishdi. Uning Xurosondan menga yozgan juda koʻp xatlarini saqlab yuribman, ular Turkiston milliy ozodlik kurashi tarixini yoritishda manba boʻlishi mumkin.

Shuningdek, Nurota togʻlarida yashagan tojiklardan Hamroqul mulla ham ish olib bordi. U Qoʻytosh degan joyni maqom

tutdi. Sheʼriyat bilan ham juda qiziquvchi ziyoli bir inson edi.

Jamiyat raisi ekanligim tufayli mening ixtiyorimda boʻldi. Qizilqum orqali Sirdaryo va Xiva tomonlar bilan aloqalarimizni shu Hamroqulning odamlari taʼminlab turdilar. Shuningdek, Hamroqul ixtiyorida Oʻxum yaqinidagi tojiklardan Muhammad Yashar mulla, Oqtepa oʻzbeklaridan Qoraqul mulla bor edi. Bular oʻsha tomonning izzat-ikromli odamlari edilar. Qoraqul mulla tarixdan yaxshi xabardor edi. Qoʻytosh togʻlarida Hamroqul egalik qilgan togʻ oraligʻi qadimiy turk dostonlarida Ergenekun nomi bilan atalardi. Toliqqan otlarimizni oʻsha yerga olib borib dam berib, boqtirardik. Men bu yerga bir necha bor kelib ketdim. Mahalliy oʻzbeklar qadimiy dala hayoti urf-odatlariga sodiq qolgan, ularning tili ham soʻfligini yoʻqotmagan. Xotin-xalajlari dadil,

Umar Hoji bizga ota-bobolarimizdan qolgan bir qancha qadimgi asarlarni, xotin-qizlar liboslarini, ota-bobolarining toʻy-marosimlarda kiyadigan kiyim-boshlarini, egar, jabduq va boshqa asboblarini, juda bir hurmatli xonim bisotidan qolgan kiyim va bezaklarni, uning sandigʻida saqlangan rasmlı kitoblarni, muzeyda saqlanishi kerak boʻlgan Qurʼonni va Evrad yozmalarini, Hofiz, Navoiy devonlarini birin-ketin olib koʻrsatdi. “Millatimizni saqlab qolmoqchi boʻlayotgan bosmachilar uzoq yashay oladigan bir hukumat tuzolmaydilar. Sizlar ketarsizlar, orqangizdan gʻizillab kelib, meni oʻldiralar, butun boshli bu xazinamizni tortib olib, yoʻq qilib yuboralar. Shunga kuyinaman”, deb yigʻladi boy.

qimtinib, begona nigohlardan qochib, pisib yurishmaydi. Xalq ogʻzaki adabiyoti ham yaxshi saqlangan. Lekin shu vaqtgacha hali hech kim yozib olib, nashr qilmagan. Bu voqealardan keyin Toshkent maorif idorasi bu yerda yashagan dostonchi Ergash Jumanbulbulni topib, ayrim dostonlarni yozib olib nashr etdi.

Samarqand viloyatiga hayot berib turgan Zarafshon daryosining Machay togʻlaridagi tojiklar boshligʻi Asrorxon bilan Hamidbek, Sangzor havzasi oʻzbeklaridan Abdulhamidbek ismli kishilar ham Ochilbek ixtiyorida edi.

Samarqand va Fargʻona oʻrtasidagi Oʻratepa atrofidagi togʻlar Xolboʻtabek degan bir qoʻrboshining qoʻlida boʻldi, 500 ga yaqin yigiti bor edi. Haqiqiy botir, oʻrisga qarshi boʻlgan bir vatanparvar. Juda aqlli, tadbirkor, istiqbolni koʻrib ish qiladigan, dunyo ahvolini tushunadigan yordamchisi bor edi, moliyaviy ishlar bilan u shugʻullanardi, chamasi, yuz urugʻidan edi.

Oʻrislar bosmachilarning hammasini elni talovchi, bosqinchi deb hisoblashardi. Lekin Samarqand viloyatidagi bosmachilarning koʻpchilik rahbarlari Vataniga sodiq, fidoyi, dunyo ahvolidan voqif kishilar edilar.

Umar hoji xazinasi

Yoriyayloqqa kelishimizning uchinchi kuni Umar Hoji ismli bir oʻzbekning

oʻtovida mehmon boʻldik. Umar Hoji qozoq, qirgʻiz, boshqird va oʻzbeklar singari yarim koʻchmanchi turkiy oilalarda uchraydigan, boyligi avloddan avlodga meros boʻlib kelayotganlardan biri. Bu atrofidagi xalq Umar Hojiga katta hurmat bilan qaraydi. Uning boyligi — koʻp sonli chorvasi, qimizi, oshi xalq uchun. Odamlarga qizil, mol-dunyosi bilan yordam berishdan quvonib yashaydigan bir yurt otasidir. Qoʻrasidagi molining koʻpini shoʻro hukumati qoʻlidan qutqarib qolish uchun bu yerga, togʻlarga koʻchib kelgan.

Umar Hoji bizga ota-bobolarimizdan qolgan bir qancha qadimgi asarlarni, xotin-qizlar liboslarini, ota-bobolarining toʻy-marosimlarda kiyadigan kiyim-boshlarini, egar, jabduq va boshqa asboblarini, juda bir hurmatli xonim bisotidan qolgan kiyim va bezaklarni, uning sandigʻida saqlangan rasmlı kitoblarni, muzeyda saqlanishi

Umar Hoji qoʻlidagi ashyolar ichida oltin, kumush bilan bezatilib ishlangan kamar ham bor edi. Uning oltin va kumush bezaklar bilan yozib taqilgan tasmlarining boʻsh joylariga oʻyib, forsha sheʼrlar bitilgan. Hozir Ovrupoda press ostida har xil yozuv va naqsh tushirib narsalar yasaydilar. Lekin avval oʻzbeklar buni qanday yoʻl bilan ishlagan ekanlar? Bu xazinalar qizil oʻrislar qoʻliga ilinsa, eng avvalo, togʻdagi bu yodgorlik kamarning oltin va kumush bezaklarini shilib olib, sanʼat asari boʻlgan yozuvlarni axlatxonaga irgʻitadilar. Umar Hoji “Bu bebaho narsalar yoʻq boʻlib ketmasligi uchun biror chora topinglar”, dedi. Oxund Yusuf Tolibzoda “Narsalarning eng zarurlarini menga beringlar, ularni Posho oldiga olib borayin, balki Afgʻonistonga chiqarib yuborarmiz”, dedi. Umar Hoji esa “Men bu oilaviy xazinani tarqatib yubormoqchi emasman, hammasi bir yerda turishi kerak. Posho oldiga yetib borguncha qizillari bosib olgan yerlardan oʻtasizlar. Narsalar oʻrislar qoʻliga tushib qolmasligiga kim kafolat bera oladi? Erkinligingiz xavf ostida”, deb ikkilanardi. Beklarga (yaʼni bosmachilarga) kelsak, ular egarlarga quloq solib oʻtirgan beklarni kuldirdi. Men bir qarashda ularga gʻalati tuyulgan bir maslahat soldim: “Bu xazinani Samarqanddagi muzeyga olib borib beringlar. Oxund Yusuf bunga: “Oʻrislardan bekıtib yurgan bu xazinani ularga oʻz qoʻlimiz bilan olib borib berishning maʼnosi nima?” dedi. Katta shaharlardagi rasmiy kutubxonalar va muzeylar rejimga solingan vaqtlarida ham oʻzlaring asosini saqlay oladilar. Agar bizing maqsadimiz qachondir amalga oshsa, bir kun kelib bu muzeylar yana boshdan millatimizning mulkiga aylanajaklar, dedim.

Ochilbek: “Millatimiz qoʻlidagi xazinani muzeyga olib borib berish — boshlangan kurashimizning muvaffaqiyatiga ishonmaslikni bildiradi”, dedi. Unday boʻlsa xazinani Umar Hoji oʻz uyida saqlamay boshqa bir yerda saqlashga harakat qilsinlar, deb javob qaytardim. Umar Hoji esa: “Xazinani Samarqand muzeyiga berish milliy ozodlik harakatiga zararli ekan, demak bu harakatning asosi boʻsh. Shunday boʻlsa ham bu boyliklarni oʻz uyimdan uzoqdagi bir uyga berkiti olarman, faqat u ham jiddiy bir chora emas. Balki muzeyga topshirish eng yaxshi choradir”, dedi.

Esda qolgan suhbatdan bir oy oʻtgach, Sangzor daryosi boʻylaridagi yerlarni bosib olgan qizil askarlar Umar Hojining uylaridan, oilasidan hech narsa qoldirmaganliklari haqida Samarqandda Turkiston Milliy Birligi syezdi boʻlgan vaqtda xabar topdik. Lekin oʻsha qimmatbaho asarlarning hech boʻlmaganda baʼzi birlari muzeyga topshirilgan, topshirilmaganligi toʻgʻrisida maʼlumot ololmadim. Umar Hoji qoʻlida boʻlgan bu asarlar Turkistondagi sharafi asl oʻzbek avlodlarida juda qimmatbaho xazinalar saqlanganligini koʻrsatuvchi bir dalil edi...

Og'riq

Ko'pkari maydoni

Ikki yil ilgari Pastdarg'om tumanidagi 3-umumta'lim maktabiga ishga kirish maqsadida bordim. Ona qishlog'imdagi bu maktab uyimdan uchta uy narida joylashgan. Shunga qaramay, direktor bilan uchrashish mushkul edi. "Yangi direktor — Hafiza malimga uchrashing", deyishsa-da, sudma-sud yurgani bois uni topolmadim. Keyinroq borsam, direktor "Jamshid malim"ga o'zgartgan ekan. Undan kelasi oyda dars berishi mumkinligini bilib izimga qaytdim. Aytilgan vaqtda esa "diriktirimiz Ahmad malim bo'ldilar", degan gapni eshitib, kapalagim uchib ketdi. U bilan mahalladagi saylov jarayonida ko'rishib qoldim. Ahmad aka ish berishga rozi bo'ldi, faqat kelasi o'quv yili boshida...

Oradan vaqt o'tib, maktabga bordim. Ne ko'z bilan ko'rayki, Shodiyor aka direktor etib tayinlanibdi. Ta'lim tizimida kundan kunga o'zgarishlar va yangi islohotlar amalga oshirilayotgan davrda bir qishloq maktabida rahbar almashtirishdan boshqa muammo yo'qimikan, deya o'ylab qoldim. Atrofdagilarning fikriga quloq tutdim: bunday nomutanosiblik va befarqlikning sababi nomunosib mutaxassislar mansabga o'tirishi bilan ishni o'z manfaatini ko'zlashdan boshlashi, "chapaqay yozuvchi"larning esa tinmay shikoyat yozishida ekan. Shu bir-ikki yil ichida rahbarlar adolat bilan ishlash o'rni kimnidir ishga olish, yana bировga dars berish-bermaslikdan boshqa vazifa bilan shug'ullanmaydi. Oqibatda ta'lim muassasasi hovlidagi gullar-u o'quvchi formasi, teraklarning nega kesilayotgani, qishda ko'mir qayerga tashib ketilayotgani, "Alifbe"ni tugatgan bolalarning ota-onalari pul yig'ib, o'qituvchiga qimmatbaho sovg'a-salomlar ulashishi kabi mish-mishlar muhokama qilinadigan maydonga aylanib qolgan, afsus. Bunday muhit o'quvchining bilim olishi, psixo-

fiziologik rivojlanishiga ta'sir etmay qolmaydi. Masalan, maktabga ilk bor qabul qilingan bolakay endigina birinchi ustoziga o'rganganida, ya'ni 2-sinfga ko'chganda boshqa o'qituvchi endi dars berayotganidan noxush kayfiyatga tushadi. Fan o'qituvchilari orasida esa bir xil ma'nodagi savollar odatga aylangan: "Direktorimiz iz endi kim bo'ladi? Nega xonamiz sovuq? U muallim ishdan ketibdi, endi darsni kim o'tadi? Bugun ham darsdan qochamizmi?"

— Shodiyor aka, men shu maktabda a'lo baholarga o'qib, ta'lim-tarbiya oldim, — dedim yangi o'quv yili boshlangan kuni direktor xonasiga kirib. — Bugun universitetdan yo'llanma va ariza bilan mutaxassisligim bo'yicha 10 soat dars berishingizni so'rab keldim. Bundan tashqari, shaxmat, adabiyot, stol tennis to'garaklari faoliyatini yurita olaman. Qo'shimcha mashg'ulotlar uchun pul talab qilmayman, aksincha, bolalarni tanlovlariga tayyorlab ko'pchilikka tanitmoqchiman. Yaqinimda o'zim o'qigan maktab turib, boshqa muassasadan ish qidirib yurmasligim uchun yordam bersangiz.

U iltimosimni rad etmadi. 8-avgust

sanasi bilan ishga qabul qilinganim haqida buyruq tayyorlab, 4-sentabrda shartnoma tuzilishini aytdi. O'sha kuni maktab, dars, darsxona — muqaddas dargoh tomon hayajon bilan yo'l oldim. O'quvchilarga qanday bilim berish, yangilikka qo'l urish haqida rejalarni tuzdim. Muassasa hovlisida rang-barang sharlar osilib, mehmonlar ishtirokida tadbir o'tkazilayotgandi. Tuman hokimligidan vakillar kelgan. Tadbir tugagach, bayroqni o'qituvchilar xonasiga kiritib qo'yish-qo'ymaslik haqidagi mojarolar boshlandi. Aslida, bu bayroq men o'qigan maktabning peshtoqiga osig'liq turadigan bayroq!

Direktor xonasi oldida o'qituvchilar turnaqator bo'lib navbatda turibdi. Bir chetda iste'fodagi direktorimizning ham navbat kutayotgani menga erish tuyuldi. Meni ishga olgan direktor bo'shabdi. O'rni boshqasi kelibdi. U menga "Darslar taqsimlab bo'lingan, shartnomaingiz yo'q. Iloji ham yo'q, hujjatlarni kimga bergan bo'lsangiz, o'shanga boring", dedi. Indamay chiqdim. Haqiqiy mojaro o'qituvchilar xonasida bo'layotgan ekan. Go'yo bu yerda ko'pkari ketayotgan edi. Nimaga asoslanib dars bo'linayotganini so'rash befoyda, tayinli javob yo'q. Kim olg'ir bo'lsa, marra shuniki. Bu holatdan g'azablanganicha, bo'g'ilib chiqdim. Nahotki, katta ilm dargohidagi ahvol ko'pkari maydonidagi tortishuvdan ham battar bo'lsa?! Mas'ul mutasaddilar e'tiboridan chetda qolib, tuman xalq ta'limi bo'limi va yangi-yangi rahbarlar orasida xarob bo'layotgan o'quv maskani-yu, bilim olishga sarflanishi lozim bo'lgan bebaho fursatni boy berayotgan o'quvchilar tashvishga soladi.

Talant PRIMOV

O'quvchi va o'qituvchi hamkor bo'lsin

Har qanday pedagogik texnologiyaning o'quv-tarbiya jarayonida qo'llanilishi shaxsiy xarakterdan kelib chiqqan holda o'quvchini kim o'qitayotgani va o'qituvchi kimni o'qitayotganiga bog'liq.

Pedagogik texnologiya asosida o'tkazilgan mashg'ulotlar yoshlarning muhim hayotiy yutuq va muammolarga munosabat bildirishi, mustaqil fikrlab, o'z nuqtayi nazarini asoslashga imkoniyat yaratadi. Hozirgi innovatsion jarayonlarda ta'lim tizimi oldidagi muammolarni hal etish uchun yangi axborotni o'zlashtiradigan va o'zlashtirgan bilimni baholashga qodir, tezkor qarorlar qabul qiluvchi, mustaqil va erkin fikrlaydigan shaxslar kerak. Shuning uchun ham o'quv-tarbiya jarayonida zamonaviy o'qitish uslublarining o'rni va ahamiyati beqiyosdir.

O'qitish jarayonida natijaga erishishda qo'llaniladigan har bir ta'lim texnologiyasi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishi lozim. Zamonaviy o'quv jarayonida o'quvchilar mustaqil fikrlab, ijodiy izlanishlar olib borib, mavzuni tahlil qila olishlari kerak. Ko'r-ko'rona yodlab olish, kitobdan konspekt qilib kelib baho olish — bu bilim egallash degani emas.

Har bir dars, mavzu o'quv predmetining o'ziga xos texnologiyasi bor. O'quv jarayonidagi pedagogik texnologiya aniq ketma-ketlikdagi yaxlit jarayon bo'lib, u o'quvchining ehtiyojidan kelib chiqqan holda bir maqsadga yo'naltirilgan, oldindan puxta loyihalashtirilgan va kafolatlangan natija berishga qaratilgan pedagogik jarayondir.

Pedagogik maqsadning amalga oshishi va kafolatlangan natijaga erishish o'qituvchi va o'quvchining hamkorlikdagi faoliyati, ular qo'ygan maqsad, tanlagan mazmun, uslub, shakl, vosita, bir so'z bilan aytganda, texnologiyaga bog'liq.

O'qitish jarayonida natijaga erishishda qo'llaniladigan har bir ta'lim texnologiyasi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirishi lozim. Zamonaviy o'quv jarayonida o'quvchilar mustaqil fikrlab, ijodiy izlanishlar olib borib, mavzuni tahlil qila olishlari kerak. Ko'r-ko'rona yodlab olish, kitobdan konspekt qilib kelib baho olish — bu bilim egallash degani emas.

O'qituvchi va o'quvchining maqsaddan natijaga erishishida qanday texnologiyani tanlashlari ular ixtiyorida, chunki har ikkala tomonning asosiy maqsadi aniq natijaga erishishga qaratilgan bo'lib, bunda o'quvchilarning bilim saviyasi, guruh xarakteri, sharoitga qarab ishlatiladigan texnologiya tanlanadi. Masalan, natijaga erishish uchun, balki kompyuter bilan ishlash lozimdir, balki film yoki tarqatma material, chizma va plakat, turli adabiyotlar kerak bo'lar. Bularning hammasi dars ishtirokchilarining tanloviga bog'liq.

Shu bilan birga, o'quv jarayonini oldindan loyihalashtirish zarur. Bu jarayonda o'qituvchi o'quv predmetining o'ziga xos tomonini, joy va sharoit, o'quvchilarning imkoniyat va ehtiyoji-yu hamkorlikdagi faoliyatni tashkil eta olishini hisobga olishi kerak. Shundagina, kerakli kafolatlangan natijaga erishish mumkin.

Ulug'oy XUDOYNAZAROVA,
Oqqo'rg'on tuman agrosanoat va tadbirkorlik
kasb-hunar kolleji direktori

Ona tilini puxta bilsa, yaxshi mutaxassis bo'ladi

Tashabbuskorlik, yangilikka intilish, ijodkorlik va izlanuvchanlikni hayotining mazmuniga aylantirgan pedagog Mohigul Fozilova ko'p yillardan buyon Chilonzor tumanidagi 79-maktabda ona tili va adabiyot fanidan dars beradi.

U yangi pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish, o'z ustida muntazam ishlash, o'quvchilarni badiiy adabiyotga jalb etishning yanada samaraliroq yo'llarini izlab topish, darslarni zamonaviy pedagogik

texnologiyalar yordamida qiziqarli o'tishga intiladi. "Xronologik sintez", "Uslublar alifbosi", "Raqamlar jilosi" kabi interfaol usullar shular jumlasidan.

M.Fozilova dars berayotgan ta'lim maskanida fan xonalari yangi texnologiyalar asosida jihozlangan. O'quvchilar ko'rgazmali qurollar, plakatlarni yordamida mavzularni oson va tez o'zlashtirmoqda.

Bugungi kunda o'qituvchi maktabda dars berish bilan birga ilmiy izlanish ham olib bormoqda. "Maktab o'quvchilariga hikoyalarni interfaol usullarda o'qitish metodikasi" mavzusida ilmiy izlanish olib borayotgan Mohigul Fozilova "Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi" ko'rik-tanlovining tuman bosqichida faol qatnashib, g'oliblikni qo'lga kiritdi.

— Ona tilini puxta o'rganishda maktab ta'limi asosiy o'rin tutadi, — deydi Mohigul Fozilova. — Chunki bu davrda bola asosiy bilimlarni egallab, tilning grammatik qoidalarini, muloqotning ilk saboqlarini o'zlashtiradi. O'quvchi ona tilini puxta o'zlashtirsa, kelajakda tanlagan sohasi bo'yicha yetuk mutaxassis bo'lib yetishadi.

Burhon RIZOQULOV
olgan surat.

Ma'naviyat va ma'rifat — taraqqiyot qanoti

Biz urushqoq xalqmiz... mi?

O'tgan asrning 80-yillari olis shimolda harbiy xizmatda bo'lib qaytgan birodarimiz qiziq bir guring bergandi:

— Bizning 700 ga yaqin askar xizmat qiladigan harbiy qismda bittagina chechen millatiga mansub yigit bor edi. Ismi Nurulloh. U zamonlarda harbiy qismlarda aksariyat yoshi kattalar yaxshi biladigan “dedovshina” degan, yozilmagan qoidaga amal qiluvchi bir beshafqat tizim amalda edi. Bir yil-bir yarim yil xizmat qilgan askarlar o'zidan kichiklar uchun baayni hukmdor edi. Ularning aytgani aytgan, degani degan. “Ded”larning xizmatini qilish kichik askarlar uchun misoli qonun edi. Kimki bundan bosh tortsa, boshida tayog sinardi. Bizning tengqurimiz — chechen yigit Nurulloh esa dunyoda ikkita qaysar odam bo'lsa — birovi, bitta bo'lsa — bir o'zi edi. Kattalar — “ded”larning aytganini kaltak yeb, o'lib qolsa ham, bajaray demasdi. Tabiiyki, har kuni yuz-ko'zi momataloq, u yer-bu yeri shilingan, ko'kargan ahvolda yurardi.

Bir kuni u bilan xoli qoldim va sekin gap ochdim:

— Senga nima zaril, shu ahvolda kaltak yeb, mayib bo'lib yurish?... Undan ko'ra el qatori tinchgina xizmat qilib yursang bo'lmaydimi? Olti oy ham o'tadi-ketadi...

Nurulloh gapimni bo'ldi va keskin ohangda gapira boshladi:

— Bizda bir udum bor. Askar armiyaga jo'nar ekan, unga non tishlatadi. Keyin esa askarning otasi unga shunday so'zlarni tayinlaydi. Bu so'zlar har bir chechen uchun qonun: “O'g'lim! Qayerda bo'lsang ham, kim bilan bo'lsang ham, chechen xalqining boshini yerga qaratma. Uyga jonsiz tanang kelsa, kelsin, lekin birovning oldida bosh egib malaylik qilma!” Shu bizning tutumimiz...

Nurullohning so'zlaridan etim jimirab ketdi. Va beixtiyor serquyosh

...Yana bir qiziq narsa bor. Bu har bir yigitga tanish holat, men — uzoq tundradagi askar yigitga O'zbekistondan — Gulnoradan xat bordi. Men u bilan ahd-paymon qilgandim. Bu maktub Gulnoradan menga borgan birinchi va oxirgi maktubdir. U xatida otasi boshqaga unashtirganini, taqdiri boshqa bilan bir ekanini, mening ham xafa bo'lmasligimni va... meni baribir yomon ko'rolmasligini yozgandi. Dunyom qorong'i bo'ldi. Ammo nachora, nasiba bo'lak ekan-da...

Men Mister Bin nomi bilan mashhur bo'lgan inglizlik aktyor Rouen Atkinsonning ashaddiy muxlisiman. Bunga sabab u inson tabiatida mavjud bo'lgan, ammo omma orasida ko'rsatishga, birovlariga bildirishga iymandigan qusurlarni, illatlarni, mug'ombirliklarni kulgiga o'rab, mahorat bilan ochib beradi. Aslida, har bir tirik jonning ko'ngil tubida mavjud bo'lgan, lekin odamlarga ko'rsatishga cho'chiydigan bu kabi jihatlarni R. Atkinson ajoyib tarzda ifoda eta biladi.

Biz XXI asrning birinchi choragini yashab o'tyapmiz. Ayni shu damlarda bizning — insoniyatning asl basharasi — niyati, o'ylash tarzi, qiziqqan, talpingan jihatlari baralla ko'rinib bormoqda. Bunga asos bo'lguvchi omillar ham talaygina, albatta. Diniy, ijtimoiy, madaniy tomonlardan bo'layotgan poygalar, reklama libosidagi o'jar bahslar va bularning tub mohiyatida yotgan siyosiy, pirovardida, iqtisodiy hokimlikka ega bo'lishdek da'volar borki, bu endi, yuksak tog'dan yumalagan tosh kabidir. Uni to'xtatish mahol. Ana shunday bir vaziyatda inson inson uchun ko'zgu, odam odamga parda, birov ikkinchi birovning

aybini ochmasligi kerak, degan azaliy, insonparvar tutumlar, barcha dinlarda ardoqlangan g'oya va qarashlar puturdan ketgandek taassurot uyg'otmoqda. “Demokratiya” degan so'zni o'zicha tushungan, farosati darajasida qabul qilgan butun boshli avlod shakllanib borayotgandek... Yuqoridagi kabi ta'sirlar globallashtirish davrida O'zbe-

Yuqorida harbiy xizmatdagi o'zbek yigitining suhbatiga quloq tutdik. Uning — o'sha davr yoshlarining ahvoli-ruhiyasi bilan biroz tanishdik.

Mister Binning mahoratida insoniy ojizlik, pinhona yovuzliklarni ko'ra bildik.

Bularni aytmoqdan maqsad nima?

Bugun ijtimoiy tarmoqlarda avjiga chiqib borayotgan “haqiqatni qanday bo'lsa, shundayligicha” ko'rsatishga urinayotgan qavm unutmashligi shart: Inson hayvon emas: kuladi, yig'laydi, tafakkur qiladi. Inson farishta emas: tug'iladi, tug'adi, tug'diradi. 3-4 million yillik yo'lni bosib o'tgan odamzod faqatgina kengfe'lligi, andishasi, sabri bilan yuksak marralarga yetib kelgan. Sira ham ur-yiqit, birovlarini sharmanda qilib haqiqatga yetib kelgan emas.

lab o'tib ketayotir. Uning chehrasidagi hayajon, hayo, titrab turgan quvonch tuyg'ulari... Yigitda ham shunga o'xshash bir ajib, har kuni duch kelinmaydigan bir holat... Ammo ularning bu tarziga hech kim parvo qilmaydi. Insonning shunday go'zal holatlarini, uning kelajakdan umidli, pok niyatda turgan ushbu holatiga mehr va havas bilan qarash kerak bo'lgan bir pallada ularga aksariyat bugungi zamondoshlarimiz bunday nekin nigoh bilan qaramaydi. Ammo... o'sha yigit va qiz nimanidir kelisholmay, tortishib, deydik, urushib qolsa va qiziqqon yigit qizning yuziga tarsaki tortib yuborsa, bunga endi hamma qaraydi va... darhol videoga oladi. So'ng uni ijtimoiy tarmoqlarda tarqatib, yigit va qizni sharmisoz qiladi. Bundan o'sha “videochi”ga nima naf, qanday manfaat bor?.. Hech qanday! Biroq u (bundaylar hozir juda serob) shu qilgan bemaza ishidan mazza qiladi, bopladim, deb kerilib yuradi.

O'zbek xalqining tabiatiga ziddat ko'ringan, ammo, aslida, mavjud bo'lgan bu kabi illatlar juda katta fojiaiy qusurni maydonga chiqarmoqda. Sezilib-sezilmaydigan, biroq 33 millionlik xalqning 60 foizdan ortig'ini tashkil etuvchi yoshlarning ong-shuuri-ga bunday qusurlar tabiiy yo'sinda singib bormoqda. Shunday bo'lishi kerak, avval ham shunday bo'lgan, deganga o'xshash to'xtamlar ularda ko'nikmaga aylanayotir.

Muqaddas Islom dinida rivoyat qilingan hadislarida ham bu masalaning teran, odilona yechimi ko'rsatilgan. Misol uchun, hadisi sharifda “**Kim mo'minning aybini yashirsa, Olloh qiyomat kuni uning aybini yashiradi**”, deyiladi.

Shunday ekan, mulohaza qilmoq va jamiyatda urchib borayotgan bu kabi illatlarning chorasini topmoq shart bo'lib qolyapti.

Bular bizga o'rnak yoki chora bo'la oladimi?

Bugun tarbiyamiz uchun eng ko'p yetishmayotgan narsa — ma'naviy bo'shlig'imizda chinakam qahramonlarning yetishmayotganidir. Yoshlarimiz uchun chinakam zamon qahramoni timsolini yaratib berolmayapmiz. Ularni bizdan oldinroq o'zga kuchlar o'ziniki qilib olmoqda. Chunki ularga biz namuna berolmayapmiz. Darhaqiqat, o'rta maktabning ikki nafar bitiruvchi sinf qizi yoqalashib urushayotganini videoga olayotgan kimsa ularni ajratish lozimligini, bo'y yetib qolgan qizlarning sha'nini o'z sha'ni deb bilishi zarurat emasmi?

O'zimizni “Onangni otangga bepardoz ko'rsatma”, “Otang o'tirgan uyning tomini kurama”, “Ota bilan onaning aybini yuziga aytmaydilar”, “Uy gapi ko'chaga chiqsa, bu uyga shayton oralaydi” kabi naqlarni unutmagan, andishali, sabrli xalqning avlodi o'laroq anglashimiz lozimki, bizni kamolga faqatgina odob va ma'naviy yetuklik eltadi. Bugun ijtimoiy tarmoqlarda avjiga chiqib borayotgan “haqiqatni qanday bo'lsa, shundayligicha” ko'rsatishga urinayotgan qavm unutmashligi shart: Inson hayvon emas: kuladi, yig'laydi, tafakkur qiladi. Inson farishta emas: tug'iladi, tug'adi, tug'diradi. 3-4 million yillik yo'lni bosib o'tgan odamzod faqatgina kengfe'lligi, andishasi, sabri bilan yuksak marralarga yetib kelgan. Sira ham ur-yiqit, birovlarini sharmanda qilib haqiqatga yetib kelgan emas.

Xulosa o'rinda Hazrat Navoiyning ushbu hikmatini keltirib o'tishni lozim topdim:

Oqil chindan o'zga demas, ammo barcha chinini ham demak oqil ishi emas.

Shodmonqul SALOM

O'zimizni “Onangni otangga bepardoz ko'rsatma”, “Otang o'tirgan uyning tomini kurama”, “Ota bilan onaning aybini yuziga aytmaydilar”, “Uy gapi ko'chaga chiqsa, bu uyga shayton oralaydi” kabi naqlarni unutmagan, andishali, sabrli xalqning avlodi o'laroq anglashimiz lozimki, bizni kamolga faqatgina odob va ma'naviy yetuklik eltadi.

yurtimni, uning bag'rikeng odamlarini esladim. Ularning meni harbiyga kuzatayotgan pallada xuddi Nurullohga o'xshatib non tishlatgani, keyin esa aytgan so'zlari yodimga keldi. Katta tog'amning shunday degani esimda: “Jiyan, o'zingni asra! Bekorga joningni og'ritma! Bizlar ham armiyada bo'lganmiz. Mehnatdan hech kim o'lmagan. Mehnat odamni ufug'laydi. Nima qilsang ham o'mon-eson qaytib kel...”.

kistonni ham, unga mansub aholini ham chetlab o'tayotgani yo'q.

Shu o'rinda ulug' shoirimiz Abdulla Oripovning quyidagi satrlarini eslab o'tish o'rinli: “**Minbarlarga chiqsa ko'cha-ko'y gapi, Andishani qo'rqoq desalar...**”. Shoir insonning ahvoli-ruhiyasini xuddi avvaldan bilgan kabi shunday ifoda etgan edi.

Tasavvur eting: go'zal, navnihol bir qiz unashtirilgan yigiti bilan gulzor ora-

Qozog'iston liberallashtirish siyosatiga sodiq

Qozog'iston prezidenti Qosim-Jomart Toqayev birinchi marta xalqqa murojaat bilan chiqdi. U yaqin istiqbolda mamlakat oldida turgan eng muhim vazifalarga to'xtaldi.

Aytish joizki, Markaziy Osiyoning lokomotivlaridan biri bo'lgan Qozog'iston yana rahbarga yolchidi. Hokimiyat boshiga xalqparvar, yurtparvar, islohotchi prezident keldi. Uning mamlakatda boshlangan siyosiy va iqtisodiy islohotlari shundan dalolat beradi. Xalqaro hamjamiyat Osiyoning "iqtisodiy bars"laridan biriga aylanib borayotgan Qozog'istondagi o'zgarishlarni astoydil qo'llab-quvvatlamog'da. To'g'ri, Qozog'iston istiqbol yillari misli ko'ril-magan yutuqlarga erishdi. Ammo hayot shiddat bilan rivojlanmog'da. Global miqyosda o'z o'rnini mustahkamlash uchun taraqqiyot strategiyasiga oid yondashuvlarni o'zgartirish lozim. Prezident Qosim-Jomart Toqayev davlat tepasiga kelgan kunidan boshlab islohotchi prezident ekanini namoyish etdi. Ijtimoiy hayotning barcha sohalarida o'zgarishlar boshlandi. Toqayev xalqqa yo'llagan murojaatida mamlakatni rivojlantirish yo'llarini belgilab berdi, hukumat oldiga yangi vazifalar qo'ydi, davlatning ichki va tashqi siyosatidagi ustuvor vazifalarga to'xtaldi.

Qozog'iston haqida gap ketganda, ko'z oldimizga dinamik tarzda bozor iqtisodiyoti rivojlanayotgan, kuchli ijtimoiy va fuqarolik institutlariga ega, zamonaviy va progressiv mamlakat keladi. Birinchi prezident Nursulton Nazarboyev boshchiligidagi Qozog'istonda mamlakatni tinch yo'ldan yetaklash va fuqarolarning farovonligini yanada oshirishning mustahkam poydevori qurilgan. Keskin konstitutsiyaviy, siyosiy va iqtisodiy islohotlar o'tkazildi. Shunday bo'lsa-da, prezident Toqayevning mavjud taraqqiyotdan ko'ngli to'layotgani yo'q. Endi mamlakatni yangicha yondashuvlar asosida rivojlantirish vaqti allaqachon yetib kelganini ta'kidlayapti.

Qozog'iston xalqi amaldagi prezidentning ushbu murojaatini kutgan edi. Odamlar yangi prezidentning saylovoldi va dalari qanday shakl va dastur ko'rinishida bo'ladi, yangi yetakchi aholining turmush sharoitini yanada yaxshilaydimi, iqtisodiyotni ko'taradimi, ochiq fuqarolik jamiyatini qurish va demokrat-

lashtirish sari qadam tashlay oladimi, kabi savollarga javob izlayotgan edi.

Qozog'iston xalqiga birinchi murojaatnomasida Qosim-Jomart Toqayev hokimiyatning barcha bo'g'inlari uchun yaqin yillarga mo'ljallangan aniq-tiniq yo'nalishlarni belgilab berdi.

Shubhasiz, Qozog'istonning amaldagi prezidenti oldida turgan eng og'riqli masala — bu yechilishi lozim bo'lgan ijtimoiy vazifalar, desak yanglishmagan bo'lamiz. Masalan, avgust oyida maktab o'qituvchi va pedagoglarining konferensiyasida to'rt yil mobaynida o'qituvchilarning maoshini ikki barobar oshirish topshirig'i yangragan bo'lsa, murojaatnomada "Pedagogning maqomi to'g'risida"gi qonun loyihasini qabul qilish orqali o'qituvchining jamiyatdagi maqomini oshirish bo'yicha o'z rejaralarini sezilarli kengaytirdi. Bu oddiy xalqqa yuborilgan umidbaxsh signal deb bemaol aytsa bo'ladi. Negaki, bu qadamlar o'qituvchining mehnati munosib rag'batlantirilishigina emas, balki uning yuqori maqomini tiklash vaqti kelganini anglatadi.

Respublikaning ta'lim, fan va sog'liqni saqlash sohalariga yo'naltiriladigan xarajatlarni yalpi ichki mahsulotning 10 foiziga yetkazishdek rejalari bor. Qozog'iston bu ko'rsatkichlarga erishish yo'lida asta-sekin, ammo tizimli tartibda odimlamog'da. Maqsadlarga erishish uchun imkoniyatlar yetarli. Xususan, Milliy bank va Milliy fond zaxiralari mavjudligi Qozog'istonning barqaror suveren kredit reytingini saqlab turibdi. Bu esa ko'zlangan

dovonlar yaqinligi borasida dadil gapirish imkonini beradi.

Tibbiy xizmat sifatini ta'minlash haqidagi bayonot ham xalqning ertangi kunga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Prezident davlat tomonidan bepul tibbiy yordamning kafolatlangan hajmi saqlab qolinishini tasdiqladi. Darvoqe, oxirgi uch yilda hajmi 17 barobardan ko'proqqa oshgan ijtimoiy ko'mak tizimi ham yanada rivojlantiriladi.

Qozog'iston rahbari kuchli va barqaror iqtisodiyotsiz ijtimoiy islohotlar imkonsizligini yaxshi tushunadi. Uning fikricha, eng avvalo, samaradorlik, ilmfan jadalligi va raqamlashtirish ustuvorlik kasb etishi kerak. Raqamli iqtisodiyot yalpi ichki mahsulotni bir necha barobar oshirish, korrupsiyani keskin kamaytirish imkonini beradi. Nufuzli xalqaro tashkilotlar o'tkazgan tahlillar ham buni tasdiqlaydi.

Murojaatnomada qishloq xo'jaligi tizimiga alohida e'tibor qaratildi. Agrar sektorga katta umid bog'landi. Bu bejiz emas, albatta. Axir Qozog'iston hududi bo'yicha dunyoda 9-o'rinda turadi. Agar yerdan unumli foydalanilsa, Qozog'iston dondan tashqari, meva-sabzavot va bog'dorchilik mahsulotlari bilan dunyo bozorini zabt etishi mumkin. Prezident fikricha, agrar sektor butun Qozog'iston iqtisodiyotining drayveri bo'lishi kerak.

Prezident Toqayev yana bir bor qishloq xo'jaligida muhim ahamiyatga molik yerlar xorijliklarga sotilmasligini tasdiqladi. Endi qishloq joylarda yerdan unumli foydalanish yuzasidan taftish o'tkaziladi. Boz ustiga, prezident murojaatidan keyin hukumatni yerni boshqa davlatlar fuqarolariga sotishda ayblayotgan ayrim muxoliflarning ovozi o'chdi. Shubhasiz, qishloq xo'jaligidagi islohotlardan maqsad — iqtisodiy foyda ko'rish bilan birga, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, xalq farovonligini oshirishdan iborat.

Korrupsiya — har qanday jamiyatni ichidan kemiruvchi og'ir ijtimoiy illat.

MDH makonida korrupsiya tufayli jamiyat va biznes qattiq talofat ko'rmog'da. Qozog'iston prezidentining korrupsiyaviy jinoyatlar, poraxo'rlik va tamagiriklik qarshi kurashish borasidagi fikrlari kichik va o'rta biznes vakillarini ilhomlantirib yubordi.

Jamiyat va davlatning o'zaro hamkorligi sohasida qonuniylik muhimligi, jinoyat uchun jazo muqarrarlari aytiladi. Ayniqsa, shaxsga nisbatan og'ir jinoyatlar, jinsiy daxlsizlik, maishiy zo'ravonlikka boshqa chidab bo'lmastligi kun tartibiga qo'yildi. Zo'ravonlarni jazolashni kuchaytirishga qaratilgan urg'u — bu prezident va uning administratsiyasi jamiyatga qarshi qaratilgan chaqiriqlarga hozirjavobligidan dalolatdir. Ayollar va bolalarga nisbatan ishlatilgan zo'ravonliklar bahor va yoz oylari jamoatchilikka oshkor bo'ldi, bu prezidentning ham e'tiboridan chetda qolmadi. Mana endi oliy minbardan turib, zo'ravonlar va pedofilarga qarshi jazoni kuchaytirish topshirig'i berildi.

Qozog'iston prezidenti faqat ijtimoiy-iqtisodiy tashabbuslar bilan cheklangani yo'q. U o'z murojaatnomasida liberallashtirish va siyosiy islohotlar o'tkazish yo'nalishiga sodiqligini tasdiqladi. Siyosiy raqobat va ko'ppartiaviylikni, ijtimoiy va fuqarolar bilan mulqotni rivojlantirish zarurligini ta'kidladi. Qosim-Jomart Toqayev mamlakatda siyosiy raqobatni rivojlantirish niyatida ekanini bildirdi. Shuningdek, u davlat apparati xodimlarini 25 foizga qisqartirish rejasini oshkor qildi. Uning fikricha, mamlakatda ko'p partiyali tizimni rivojlantirish kerak.

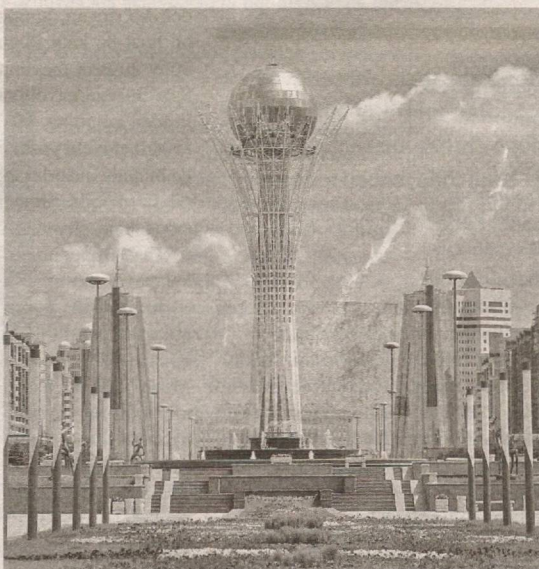
"Davlat rahbari sifatida, men ko'p partiaviylik, siyosiy raqobat va mamlakatda fikrlar xilma-xilligini rivojlantirishga hissa qo'shishni vazifam deb bilaman. Bu uzoq muddatli istiqbolda siyosiy tizimning barqarorligi uchun muhimdir", deyiladi murojaatda.

Qozog'iston rahbarining bu bayonoti neft va boshqa tabiiy resurslarga boy Markaziy Osiy davlati yaqin vaqtlarda nafaqat iqtisodiy yuksalishni namoyish etmoqchi ekanidan, balki mavjud analarga ko'ra, jamiyatni demokratlashtirish borasida salmoqli ishlarga qo'l urmoqchiligidan dalolatdir.

Qozog'iston prezidentining ushbu tarixiy nutqidagi har bir jumla internet saytlari, ijtimoiy tarmoq sahifalarida jo'shqin munosabat bildirilmog'da. Bu bejiz emas. Chunki Qozog'iston davlati rahbari o'z nutqida xalqona ohangda odamlarning dardini gapirdi, ularning ich-ichidagi, yurak-yuragidagi kechinmalarni so'zlad. Qozog' xalqining qanday hayot kechirishi jiddiy muhokama etildi. Prezident har bir sohaga e'tibor qaratdi. Mamlakatning yutuq va kamchiliklarini ro'y-rost ochib berdi, istiqbolli taklif va tavsiyalarni ilgari surdi.

Qosim-Jomart Toqayev tarixiy murojaatida jamiyatning barcha qatlamida mavjud bo'lgan holatga to'g'ri va oqilona baho berib, har bir sohada muammo va kamchiliklarni batamom bartaraf etish zarurligini, aks holda kutilgan ijobiy o'zgarishlarga erishish imkonsiz ekanini qat'iy ma'lum qildi.

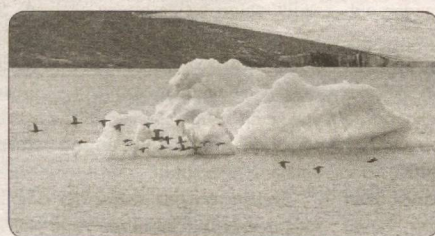
Abduvali SOYIBNAZAROV,
siyosiy sharhlovchi

Lemminglar nega kamaydi?

Rossiyalik olimlar va Norvegiyadagi Troms universiteti jamoasi birgalikda Arktikadagi yirtqich qushlarni o'rgangach, ularning so'nggi 20 yilda iqlim o'zgarishlariga moslasha boshlagani va ushbu hodisa natijasida keskin kamayib ketgan lemming kemiruvchilari bilan emas, balki dala sichqonlari bilan oziqlanayotganini ma'lum qildi, deb xabar berdi "TASS".

Jarayonda olimlar Arktikadagi kemiruvchilar soni 6 barobar kamayib ketishi natijasida yirtqich qushlarning ko'payishi 3 barobar ozayganini kuzatdi. Yamal yarimorolidagi Sibir lemminglari esa butkul yo'qolib ketgan. Kemiruvchilarning boshqa turlari — tuyuqli lemminglar soni 10, kichik boshli dala sichqonlariniki esa 5 barobar qisqargan. Ammo olimlar Arktikadagi iqlim o'zgarishlari lemminglar soni kamayib, dala sichqonlari ko'payishiga sabab bo'lganini aytmoqda.

bo'lgan. Kemiruvchilarning kamayib ketishi esa vaziyatni o'zgartirdi.

Arktika bugun isish jarayoni bilan to'qnash turibdi. Olimlar asr so'ngiga borib hududda o'rtacha harorat 11 darajagacha oshishi mumkinligidan xavotirda.

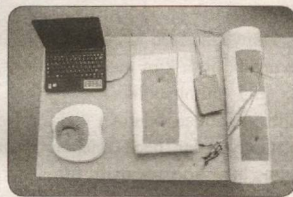

Chaqaloqlar uchun EKG-yostiqlar

Rossiyadagi Janubiy Ural davlat universiteti olimlari chaqaloqlarning yurak urishi va nafas olishini kuzatib turuvchi EKG-yostiqni patentlashga muvaffaq bo'ldi, deb yozdi "RIA Novosti".

Mutaxassislarning aytishicha, ishlanma elektrod-lardan iborat tok o'tkazuvchi mato yordamida EKG-signalni qayd etish texnologiyasi asosida yaratildi. "Xotira" shakllari o'rnatilgan mato yuqori aniqlikka ega bo'lib, u go'dakka hech qanday noqulaylik tug'dirmaydi. Chaqaloq yumshoq yostiqqa yotganida matoning o'zi uning tanasi shaklini aniq vaqtda qayd qilib oladi.

So'ng EKG bolaning oyoqlari, orqa qismi va boshidan olingan ma'lumotlarni qayd etadi. Olimlar yostiqni bir qancha klinikalardagi intensiv terapiya bo'limlarida sinovdan o'tkaza boshladi. Ma'lum bo'lishicha, qurilma chaqaloqlarning nafaqat yurak urishi, balki nafas olishini nazorat qilishda ham qo'l kelmoqda. Chunki og'ir tug'uruqdan so'ng ko'pincha go'daklarga

vaqtincha nafas to'xtab qolishi yoki kislorod yetishmasligi holatlari xavf soladi. EKG-yostiqlar esa bola bir necha soniya nafas olmay qolsa, darhol xabar beradi.

Ixtirochilar hozircha dunyoda o'xshashi yo'q yangi qurilma go'daklarning to'satdan o'lib qolishi holatini eng kam darajagacha kamaytirishiga ishonmoqda.

Iroda TOSHMATOVA tayyorladi.

Muminova Sevara Rustamovnaning 14.00.11 — Dermatologiya va venerologiya ixtisosligi bo'yicha "Atopik dermatit rivojlanishi va kechishida ba'zi sitokin genlari polimorfizmining klinik-prognostik ahamiyati" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent pediatriya tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Tib.29.01 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 20-sentabr kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100140, Toshkent shahri, Yunusobod tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 223-uy. Tel/faks: (71) 262-33-14; e-mail: tashpmi@gmail.com

Mullaxanov Javlon Baxtiyarovichning 14.00.11 — Dermatologiya va venerologiya ixtisosligi bo'yicha "Eshakem bilan xastalangan bemorlarda immun va mikrobiologik holatining klinik-diagnostik ahamiyati va davolash usullarini takomillashtirish" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent pediatriya tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Tib.29.01 raqamli ilmiy kengashning 2019-yil 26-sentabr kuni soat 13:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100140, Toshkent shahri, Yunusobod tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 223-uy. Tel/faks: (71) 262-33-14; e-mail: tashpmi@gmail.com

**NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
HUZURIDA TASHKIL ETILGAN KASBIY
QAYTA TAYYORLASH KURSIGA PEDAGOGIK VA
NOPEDAGOGIK OLIY MA'LUMOTGA EGA
BO'LGAN TALABGORLARNI BARCHA FAN
YO'NALISHLARIDA O'QISHGA TAKLIF QILAMIZ.**

Kursda o'qish istagini bildirgan talabgorlar tomonidan quyidagi hujjatlar taqdim etiladi:

- Diplom va ilovasi (asl nusxasi).
- Pasport nusxasi.
- Mehnat daftarchasidan nusxa.
- Ish joyidan ma'lumotnoma.
- 3x4 o'lchamli 6 dona fotosurat.
- Talabnoma (ish joyidan).

Ma'lumot uchun quyidagi telefon raqamlariga qo'ng'iroq qiling: (90) 931-60-73, (97) 700-28-73.

Milliy tarbiyaning ahamiyati

Yoshlar ongiga milliy ma'naviy qadriyatlarimizni singdirishda Qur'oni karim va hadisi sharif kabi muqaddas manbalarning ahamiyati beqiyosdir. Inson va jamiyatning mavjudligini ta'minlab kelayotgan qadriyatlar milliy tarbiya asosida ajdodlardan avlodlarga o'tadi.

Qadimdan ota-bobolarimiz beba-ho boylik bo'lmish ilm-u ma'rifat, ta'lim-tarbiyani inson kamoloti va millat ravnaqining eng asosiy sharti deb bilganlar.

Oxirgi yillarda ta'lim-tarbiya sohasida amalga oshirilgan ishlar biz ko'zlagan ezgu niyatlarga erishish, xalqimizning ma'naviy yuksalishi yo'lida mustahkam zamin yaratadi, deb ayta olamiz.

Milliy tarbiyada milliy g'oyaga, milliy g'ururni yuksaltirishga xizmat qiladigan timsollar, ramzlarning har biri

katta bir darslik, kuchli tarbiya vositasi hisoblanadi.

Buyuk ajdodlarimizning tavallud sanalarini nishonlash ham ma'naviy va tarixiy ahamiyatga ega.

Bunday marosimlarni o'tkazish orqali yoshlar yangi qadriyatlar asosida tarbiyalanadi, ular qalbiga o'tmishga hurmat bilan yondashish, shu xalqqa mansubligi bilan g'ururlanish tuyg'ulari singdiriladi.

Nazokat OTAQULOVA,
Sirdaryo pedagogika kolleji maxsus
fanlar kafedrası o'qituvchisi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti jamoasi Iqtisodiyot fakulteti "Iqtisodiyot nazariyasi" kafedrası dotsenti Anastas Ambarsumyanga turmush o'rtog'i

Karine AMBARSUMYAN(Gichuns)ning
vafoti munosabati bilan ta'ziya bildiradi.

Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti akademik litseyi jamoasi matematika fani o'qituvchisi, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yoshlar murabbiysi

Mavluda SHARIPOVAning
vafoti munosabati bilan marhumaning oila a'zolariga va yaqinlariga ta'ziya bildiradi.

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti va Kasaba uyushmasi qo'mitasi jamoalari O'zDJTU "Ingliz tilini o'qitish metodikasi" kafedrası o'qituvchisi

Inobat REYIMOVAning
vafoti munosabati bilan marhumaning oila a'zolari va yaqinlariga ta'ziya bildiradi.

Toshkent shahar Yunusobod tumanidagi 274-maktab jamoasi maktabning matematika fani o'qituvchisi Guliza Fozilovaga volidayi muhtararnasi, faxriy o'qituvchi Mevagul BAYIMBETOVAning
vafoti munosabati bilan ta'ziya bildiradi.

Zamondosh

Ustozimizdek bo‘lamiz!

Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev hali O‘zbekiston Respublikasining muvaqqat prezidenti va Bosh vaziri bo‘lib turgan vaqtidayoq “Yoshlar siyosati haqida”gi qonunni imzolagan edi. Bu bejiz emas. O‘zbekistondagi mehnatga layoqatli aholining katta qismini yoshlar tashkil qiladi. Respublikada har yili 560 ming yosh kasb-hunar kollejlari, akademik litseylarni bitiradi. 70 mingga yaqin yoshlar oliy ma‘lumot olib, mehnat jamoalariga qo‘shiladi.

Samarqand viloyat uy-joy kommunal xizmat ko‘rsatish boshqarmasi tashkil etilganiga endigina ikki yil to‘ldi. Ammo o‘tgan shu qisqa fursatda viloyat aholisining turmush tarzini yaxshilash, yashash sharoitlarini yanada qulaylashtirish borasida sezilarli yutuqlarga erishildi. Ko‘p qavatli uy-joylar ta‘mirlandi, ichimlik suvi va oqava suvlarning quvurlari yangilandi. Samarqand shahridagi ko‘p qavatli 72 ta uyning lifti yangilandi, ko‘chalar asfaltlandi. Ammo boshqarmaning eng katta yutug‘i — jamoada yoshlarning ko‘pligi va o‘z ishiga muhabbati balandligi.

Boshqarmada 30 yoshgacha bo‘lgan 28 yigit-qiz ishlaydi. Yosh bo‘lishiga qaramasdan, ularning ba‘zilari bo‘lim boshlig‘i, ko‘pi bosh mutaxassis lavozimida mehnat qilyapti. Masalan, Ilhomjon Sa‘dullayev boshqarmaning Oqdaryo, Shohrux Qilichev Ishtixon tuman bo‘limini boshqarmoqda.

Boshqarma boshlig‘i Rustam Sattorov aynan Prezidentimiz ta‘kidlaganidek, yoshlarni yuksak ma‘naviyatli, qat‘iy hayotiy pozitsiya, keng dunyoqarashga ega, fidoyi va vatanparvar, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq etib tarbiyalashni o‘z oldiga maqsad qilgan. U yoshlar haqida gapirganida bir gapni tez-tez takrorlashni yaxshi ko‘radi:

— Men shogirdlarimdan bo‘lim boshliqlari emas, hokimlar chiqaraman!

Rostdan ham Rustam Sattorov yoshlar bilan alohida dastur asosida ishlaydi, ularga jiddiy e‘tibor qaratadi. Tez-tez

subhatlashib, ularning mustaqil, tashabbuskor bo‘lishlari lozimligini doimo ta‘kidlaydi.

— Dunyoda hech kim tanqid ham qilmaydigan, hech kim maqtamaydigan, bor-yo‘qligi bilinmaydigan, ishga kelib-ketib yuradigan odamlar juda ko‘p. Bu o‘rtamiyonalar hech qachon biror tashabbus ham ko‘rsatmaydi, biror xato ham qilmaydi, — deydi Rustam Sattorov. — Sizlar ulardan o‘rnak olmang. Ertaga bunaqa odamlar ishga kelmay qolsa ham, hatto dunyodan o‘tib ketsa ham birov bilmay qolishi mumkin. Sizlarning ishonada ham, jamiyatda ham o‘z o‘rnigiz bo‘lsin! Ovozengiz jaranglab, borligingiz bilinib tursin! Bir kun kelmasangiz, kelmaganingizni hamma bilsin! Har kuni o‘zingizga “Men bugun nima qildim, nimalar qilishim mumkin edi, nimalarni qilishga ulgurmadim?” degan savollarni berib turing. Doimo yangilik axtaring va yangilik yarating. Suv ham bir joyda tursa, ayniydi. Siz aslo bir joyda turib qolmang. Doim izlaning, bilimingizni oshiring, o‘zingizni tarbiyalab, komillikka intiling. Bu yo‘lda sizga eng yaxshi ko‘makchi kitoblari bo‘ladi. Doim kitob o‘qishni odat qiling.

Har kuni o‘zingizga “Men bugun nima qildim, nimalar qilishim mumkin edi, nimalarni qilishga ulgurmadim?” degan savollarni berib turing. Doimo yangilik axtaring va yangilik yarating. Suv ham bir joyda tursa, ayniydi. Siz aslo bir joyda turib qolmang. Doim izlaning, bilimingizni oshiring, o‘zingizni tarbiyalab, komillikka intiling. Bu yo‘lda sizga eng yaxshi ko‘makchi kitoblari bo‘ladi. Doim kitob o‘qishni odat qiling.

O‘zi ham tinimsiz badiiy adabiyot mutolaa qiladigan Rustam Sattorov shogirdlarini ham adabiyotga qiziqitirib qo‘ygan. Boshqarmada taniqli sho‘ir va yozuvchilar bilan uchrashuvlar, yoshlarning “Samarqand kitob olami”ga tashrifi muntazam yo‘lga qo‘yilgan.

Yaqinda Rustam Sattorov tashabbusi bilan boshqarmada “Yoshlar kutubxonasi” tashkil etildi. Boshliq o‘z shaxsiy kutubxonasidan keltirgan 60 ta kitob yoniga yoshlar ham kitob do‘konidan olib kelgan kitoblarni terib qo‘ydilar.

Rustam Sattorov yoshlarga ustozlari haqida gapirib berishni yaxshi ko‘radi. Yaqinda uning ustozlari boshqarmaga kelib, yoshlarga o‘z hayot yo‘li va boy tajribasi haqida hikoya qilib berdi.

Boshqarma yoshlari tashabbusi bilan Samarqand shahrida o‘tkazilgan “Suvni asrang!” aksiyasi, ayniqsa, katta samara berdi. Yoshlar ittifoqi bilan hamkorlikda tashkil etilgan aksiya davomida 500 nafardan ortiq yigit-qiz Samarqand shahridagi deyarli barcha xonadonlarda bo‘lib, suvning qadr-qimmatini, uni asrash lozimligi haqida tushuntirish ishlari olib borishdi. Suv jihozlari nazoratdan o‘tkazilib, buzuqlari tuzatildi yoki yangisiga almashtirildi. Ichimlik suvidan noqonuniy foydalanayotganlarga nisbatan choralar ko‘rildi. Aksiya natijasida Samarqand shahrida bir kunda 20000 kubometrdan ortiq suv va uni ishlab chiqarishga sarflanadigan elektr energiyasi tejaldi. Eng muhimi, ichimlik suvidan mahrum chekka hududlar,

ko‘p qavatli uylarning yuqori qavatlariga ham o‘sha kuni toza ichimlik suvi yetib bordi. Xuddi shunday aksiyalar viloyatning boshqa shaharlarida ham o‘tkazildi. Respublika uy-joy kommunal xizmat ko‘rsatish vazirligi bu aksiyani qo‘llab-quvvatlab, uni mamlakatimiz bo‘ylab ommalashtirishga qaror qildi.

Samarqand viloyat uy-joy kommunal xizmat ko‘rsatish boshqarmasi yoshlari tashabbusi bilan “Tozalik dunyoni qutqaradi!” shiori ostida o‘tgan aksiyada Samarqand shahridagi ko‘chalar, mahallalar, do‘konlar va garajlar atrofida yig‘ilib qolgan chiqindilar to‘planib, chiqarib tashlandi hamda aholi o‘rtasida tozalik, saranjom-sarishtalikni targ‘ib etuvchi suhbatlar o‘tkazildi.

Sentabr avvalida shahardagi Bog‘ibaland anjirzorida o‘tkazilgan “Anjir sayli”da ham boshqarma yoshlari mezbun maqomida xizmat qilib, sayilga tashrif buyurgan 300 dan ortiq mehmonni kutib olish va kuzatish ishlariga bosh-qosh bo‘ldi.

Samarqand viloyat uy-joy kommunal xizmat ko‘rsatish boshqarmasi yoshlari 1-oktabr — “O‘qituvchi va murabbiylar kuni”ni munosib nishonlash uchun tayyorgarlikni boshlab yubordi. Ular har hafta boy hayotiy tajribaga ega ustozlar, el nazaridagi ijodkorlar, sohada murabbiylik maqomiga erishgan tajribali mutaxassislar bilan uchrashuvlar tashkil qilish rejasini tuzib qo‘ydi.

— Bu yilgi bayramni “Ustozimizdek bo‘lamiz!” shiori ostida nishonlamochimiz, — deydi boshqarma yoshlari yetakchisi Mirvohid Hamidov. — Ustozimiz Rustam Sattorov mehribon ustoz bo‘lishi bilan birga hamisha ustozlarini qattiq hurmat qiladi. Ularga ehtirom ko‘rsatadi. Hamisha ular bilan faxrlanadi. Biz ham ustozimizdek bo‘lishga, u kishining duosini olib, elda qadr topishga intilamiz.

Karimberdi TO‘RAMUROD

Elda aziz

Serqirra ijodkor — yaxshi muallim

Jalaquduqlik muallima Dilfuza Abdullayeva noyob iqtidor egasi. U Xonobod shahridagi 1-maktabda rus tili va adabiyoti fanidan dars berish bilan birga, badiiy ijod bilan ham shug‘ullanadi. Bo‘sh vaqtida ko‘nglidagi pok tuyg‘ularini qog‘ozga tushirishga intiladi. Samimiy va jo‘shqin satrlari orqali hayotda ko‘rgan-bilganlari, qalb kechinmalarini she‘riyat ixlosmandlariga tuhfa etishga shoshadi.

— Kasbim menga ko‘p narsa berdi, — deydi Dilfuza Abdullayeva. — Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan ishlash juda zavqli. Ko‘p o‘qish, izlanish tajribamni boyitib, uslubiy qo‘llanmalar yaratishga yordam berdi.

Qahramonimizning “Ko‘narsa berdi, — deydi Dilfuza Abdullayeva. — Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari bilan ishlash juda zavqli. Ko‘p o‘qish, izlanish tajribamni boyitib, uslubiy qo‘llanmalar yaratishga yordam berdi.

langan “Uch o‘rtog‘”, “Qay biri rost yoki yolg‘on?”, “Yaxshi bola” kabi she‘rlari quvnoq,

o‘ynoqi, fikrlashga, topqirlikka, zehnni o‘stirishga undovchi misralardan iborat. Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalar hamda boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga bag‘ishlangan “Mittivoylar dunyosi”, ayollarni madh etuvchi she‘rlardan iborat “Muqaddas ayol” to‘plamlari chop etilish arafasida.

“Yilning eng yaxshi sinf rahbari” tanlovining viloyat bosqichi g‘olibi bo‘lgan Dilfuza Abdullayeva rus bolalar yozuvchilarining asarlarini ham ona tilimizga tarjima qilib, darslarida qo‘llash bilan birga gazeta

sahifalarida e‘lon qilmoqda.

— Darslarda “Klaster”, “Sinkveyn” usullarini ko‘proq qo‘llayman, chunki bu usullar o‘quvchilarni fikrlashga, hozir-javoblikka o‘rgatadi. Ba‘zan o‘quvchilarning javobidan lol qolgan vaqtlarim ko‘p bo‘lgan. Sinfda o‘yin, musobaqa tarzidagi darslar o‘quvchilarni qiziqishini oshiradi. “Davom ettiring” topshiriqli yozma ishlar o‘quvchilarni mushohada qilishga chorlaydi, — deydi muallima.

Umida EGAMBERDIYEVA

Nodirbek 6 ming dollar bilan uyga qaytadi, Rustam esa keyingi bosqichda!

9-sentabr kuni Rossiyaning Xanti-Mansiysk shahrida shaxmat bo'yicha "Jahon kubogi — 2019" bahslariga start berildi. 4-oktabrga qadar davom etadigan turnirda dunyoning 128 nafar saralangan grossmeysterlari ishtirok etmoqda. E'tiborlisi, O'zbekiston sharafiga bu galgi Jahon kubogida Rustam Qosimjonov va musobaqaning eng yosh ishtirokchisi Nodirbek Abdusattorov himoya qilmoqda.

1-bosqichda Rustam Qosimjonov(2657) kanadalik Yevgeniy Bareyev(2643)ni 1,5-0,5 hisobida mag'lub etib, Jahon kubogining keyingi bosqichiga yo'l oldi. Endi Rustam 1/32 final bosqichida ozarboyjonlik Shahriyor Mamadiyrovga qarshi dona suradi.

Nobirbek Abdusattorov (2608) 1-bosqichda mezbond sportchi Maksim Matlakov(2716) bilan bahs yuritdi. Birinchi kungi asosiy 2 partiyada ham tomonlar durangga rozi bo'lishdi. Ushbu gross-

meysterlar o'rtasida o'tkazilgan tay-brek bahslarining birinchi ushrashuvida ham durang qayd etildi. Ikkinchi bahsda esa tajribali Maksim Matlakov yosh sportchimizni mag'lubiyatga uchratdi.

— Men avval ham kuchli grossmeysterlar bilan o'ynaganman, mashhur nomlardan qo'rqmayman. To'g'ri, Jahon kubogidan chiqib ketdim, ammo bu mening birinchi tajribam, va bundan mamnunman. Tay-breykda xato qildim, ammo kurash teng bo'ldi. Turnir juda zo'r tashkil-

lashtirilgan. Sibir iqlimiga qaramay, bu yerda o'zimni yaxshi his qildim, — dedi Nodirbek Abdusattorov mahalliy nashrlarga bergan intervyusida.

Ta'kidlash joizki, M.Matlakov ayni damda 2716 reyting bali bilan jahonning eng kuchli 100 shaxmatchilari ro'yxatida 33-o'ringa turibdi. N.Abdusattorovdan reyting bo'yicha 108 punkt yuqorida.

Shunday bo'lsa-da, Nodirbek 1-bosqichdagi ishtiroki uchun 6000 AQSh dollari miqdorida gonorar oladi. 15 yoshida Jahon kubogi musobaqasida ishtirok etishning o'zi ham ulkan muvaffaqiyat! O'zbek shaxmati tarixida yangi sahifa bu!

Keyingi musobaqalarda yosh grossmeysterimizga omad tilab qolamiz!

Sh.NAMOZOV

Diqqat, bolalar!

Yangi o'quv yili boshlanishi bilan bog'cha va maktab yoshidagi bolalarning yo'llarda harakatlanishi, ta'lim maskaniga borib-kelishi, yo'llarda transport vositalarining ko'pligi bois ba'zan tirbandlik yuzaga kelishi ota-onalarning xavotirini oshiradi.

Bolalarning yo'llarda harakatlanishini tartibga solish, transport vositalari haydovchilarining piyodalar o'tish joylari va svetoforlar oldida e'tiborli bo'lishini nazorat qilish maqsadida 2019-yilning 4-sentabridan 14-sentabriga qadar Respublika miqyosida **"Diqqat, bolalar"** tadbirlari o'tkazildi.

O'zbekiston Respublikasi IIV YHX Bosh boshqarmasining 2019-yil 15-avgustdagi 24/9-22009-sonli ko'rsatmasida bolalar bilan bog'liq yo'l-transport hodisalarining oldini olish, ularga "Yo'l harakati qoidalarini"ni tushuntirib, xavfsiz harakatlanish ko'nikmalarini hosil qilish ichki ishlar organlari xodimlarining doimiy vazifasi ekanini qayd etilgan.

Qashqadaryo viloyatidagi umumiy o'rta ta'lim maktablarida IIBB yo'l harakati xavfsizligi va xalq ta'limi boshqarmalari hamkorligida "Yo'l harakati qoidalarini"ni o'rgatish bo'yicha o'quv-mashg'ulot va targ'ibot ishlari olib borildi. Qarshi tumanidagi 12- va Qarshi shahridagi 45-maktabda o'tkazilgan mashg'ulotlarda YHX xizmati xodimlari ko'rgazmali vositalar yordamida o'quvchilarga atroficha tushuntirish berdilar.

Sevin OCHILOV,
VXTB axborot xizmati boshlig'i

Erkinjon Turdimovga ochiq xat

Assalomu alaykum, Erkinjon aka!

Samarqand — Sharq sivilizatsiyasi markazlaridan biri. Azaldan bu diyor ko'plab ulug' shaxslar, iste'dodlarga beshik bo'lgan, yana ko'plab buyuk insonlar kamolot cho'qqilariga shu zaminda yashab, ijod qilib erishganlar. Bu an'ana hozir ham davom etyapti. Jumladan, shaxmat sohasida.

O'zbekistondan shu kungacha shaxmat bo'yicha 4 nafar jahon chempioni yetishib chiqqan: Rustam Qosimjonov (kattalar o'rtasida, 2004-yil), Ibrohim Hamroqulov (16 yoshgacha, 1998-yil), Nodirbek Abdusattorov (8 yoshgacha, 2012-yil) va Shamsiddin Vohidov (14 yoshgacha, 2015-yil). Shu 4 jahon chempionining biri Samarqand farzandi (Ibrohim Hamroqulov). Yana biri — Nodirbek Abdusattorovning ota-onasi asli samarqandlik.

Mustaqillik davrida mamlakatimizdan 22 shaxmatchi xalqaro grossmeyster unvoniga sazovor bo'lgan. Shundan 7 nafari samarqandlik (bu mamlakat miqyosida poytaxtdan so'ng 2-natija). Birgina Vohidovlar va Hamroqulovlar sulolasini hozir butun dunyoda tanishadi.

Ular safiga ildizlari Samarqand zaminiga tutash, jahonning eng yosh grossmeysterlari ro'yxatidan joy olgan Nodirbek Abdusattorov va Javohir Sindorovni ham qo'shsak, viloyat shaxmat maktabi O'zbekistonda nechog'li muhim va mustahkam o'ringa ega ekanini anglash mumkin.

Oqqan daryo oqaveradi. Bu yil ham samarqandlik yosh shaxmatchilar mamlakat, qit'a va jahon chempionatlarida oltin, kumush va bronza medallarga sazovor bo'lishdan o'txatani yo'q. Bolalar va o'smirlar o'rtasidagi O'zbekiston chempionatidan viloyat va killari 7 medal bilan qaytishdi: Kamron Karimov(10 yoshgacha o'g'il bolalar, oltin), Afruza Hamdamova(10 yoshgacha qizlar, oltin), Guldon Karimova(12 yoshgacha qizlar, oltin), Tohir Ne'matov(8 yoshgacha o'g'il bolalar, kumush), Ruqiya Olimova(8 yoshgacha qizlar, kumush), Ruxshona Rahimberdiyeva(12 yoshgacha qizlar, kumush), Daler Vohidov(18 yoshgacha o'smirlar, kumush).

Aprel oyida Shri-Lankada o'tkazilgan Osiyo chempionatidan Afruza Hamdamova 2 ta kumush medal bilan qaytdi(standart va rapid).

Avgustda Belarus poytaxti mezbonlik qilgan tezkor shaxmat bo'yicha jahon chempionatida Afruza Hamdamova oltin, Ruqiya Olimova kumush medalga sazovor bo'ldi.

Bu yoshlar O'zbekistonimizning, eng avvalo Samarqandimizning faxri! Ota-onalari, murabbiylari ularning iste'dodini yuzaga chiqarish uchun qanchalar zahmat chekayotganidan xabarim bor. Shunday vaziyatda viloyat hokimligi, xalq ta'limi boshqarmasi, Yoshlar ittifoqi viloyat kengashi, jismoniy tarbiya va sport boshqarmasi mutasaddilari, ular yashaydigan tuman mutasaddilari bir og'iz rahmat deb qo'yishsa, bolalarning ham, ota-onalari, murabbiylarining ham ko'ngli ko'tarilar, navbatdagi g'alabalarga rag'bat, turki bo'lib xizmat qilardi. Chempionlarning ota-onalari va murabbiylaridan bir nechasi bilan suhbatlashgan-inda, kayfiyatlarini tushkunroq ekanini ko'rdim. Shundan so'ng tumanlardagi bu boradagi ishlarni surishtirdim, va nihoyat Sizga murojaat etishga qaror qildim.

Erkinjon aka! O'zingizga ma'lum, chempion bo'lish oson emas, ayniqsa shaxmatda. Shukrki, O'zbekistonimiz jahonda, Samarqandimiz O'zbekistonda shaxmat borasida mustahkam o'z o'rniga ega va o'rmini yanada mustahkamlab bormoqda. Hali Samarqand shaxmat maktabi yana ko'plab chempionlarni tarbiyalab yetishtirishiga ishonaman. Siz ham fikringa qo'shilishingizga va iste'dodli yoshlarni qo'llab-quvvatlashingizga aminman!

Husan KARVONLI

Yoshlar robototexnikaga ko‘proq qiziqmoqda

O‘zbekiston Respublikasi mustaqilligining 28 yilligi hamda yangi o‘quv yili boshlanishi munosabati bilan “Barkamol avlod” respublika bolalar texnik ijodiyot markazida “Jonajon O‘zbekistonim, mangu bo‘l omon!” shiori ostida “Ochiq eshiklar kuni” o‘tkazildi.

Tadbir Chilonzor tumanidagi barcha umumta’lim maktablari o‘quvchilarini markaz faoliyati bilan tanishtirish, mavjud to‘garaklar haqida batafsil ma’lumot berish, o‘quvchilarni turli hunar-texnika to‘garaklariga jalb etish, bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish maqsadida tashkil etildi.

Hozirgi kunda “Barkamol avlod” respublika bolalar texnik ijodiyot markazida 15 yo‘nalish bo‘yicha 19 ta to‘garak faoliyati yo‘lga qo‘yilgan. “Boshlang‘ich texnik modellashtirish”, “Aviamodel”, “Robototexnika”, “Duradgorlik”, “Yosh dasturchi”, “Tasviriy san’at”, “To‘qish”, “Bichish-tikish”, “Ingliz tili”, “Yosh doirach”, “Raq” to‘garaklari shular jumlasidan.

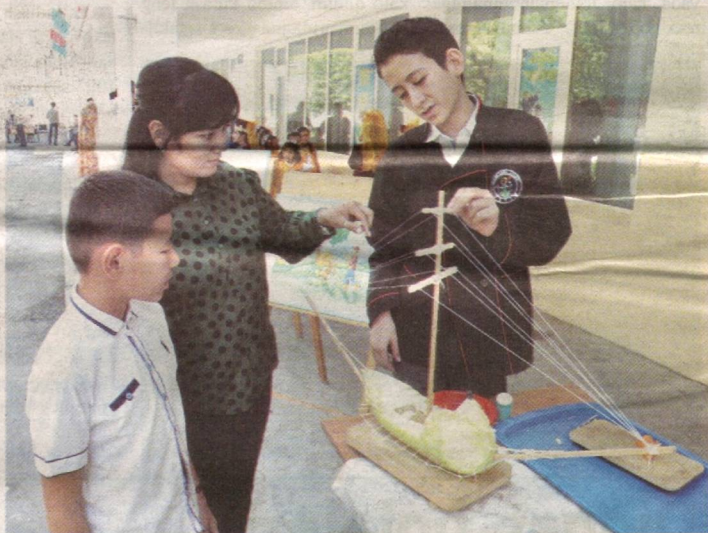
“Ochiq eshiklar kuni” tadbirida “Aviamodel”, “Robototexnika”, “Duradgorlik”, “Tasviriy san’at”, “Karving” to‘garagi a’zolarining mustaqil ijodiy ishlaridan namunalar mehmonlar e’tiboriga havola etildi.

Tadbirda Xalq ta’limi vazirligi, hududagi “Xirmontepa”, “Shuhrat” mahallasi vakillari markaz xodimlari va to‘garak a’zolarini o‘quv yili boshlanishi bilan tabriklab, markaz faoliyatiga muvaffaqiyat tiladi. To‘garaklarning faol a’zolari faxriy yorliq va esdalik sovg‘alari bilan taqdirlanadi.

Tadbir qatnashchilari Vatan, istiqlol, bolalikni madh etuvchi qo‘shiq va she’rlar ijro etishdi, “Turon” sport jamoasining chiqishlari, “Aviamodel” to‘garagi o‘quvchilari ishtirokida planerlarning ko‘rgazmali uchirilishi hayajonli lahzalarga boy bo‘ldi.

— Markazimiz yangi o‘quv yiliga yaxshi tayyorgarlik ko‘rdi. Jumladan, o‘quv dastur va qo‘llanmalar yanada takomillashtirilgan holda tuzildi, kerakli xomashyolar, ehtiyot qismlari tayyor holga keltirildi, to‘garaklar soni ko‘paydi, — deydi markaz rahbari Lola To‘rayeva. — O‘quvchi-yoshlar, asosan, texnika yo‘nalishiga, robototexnikaga ko‘proq qiziqayotgani, bu to‘garakka a’zo bo‘luvchilar soni ko‘paygani, ota-onalar farzandlarini markazimizga o‘z xohishlari bilan olib kelayotgani ahamiyatga molik. Avvallari markaz xodimlari bilan birgalikda maktablarga targ‘ibot-tashviqot ishlari uchun qatnab vaqt yo‘qotardik. Endi esa Uchtepa, Chilonzor, Shayxontohur tumanlaridan markazimizga kelayotgan yoshlar ko‘pchilikni tashkil etadi.

Dilrux ISOMIDDINOVA,
O‘zJOKU talabasi

Burhon RIZOQULOV olgan suratlar.

Marifat

TA’SIS ETUVCHILAR:

O‘zbekiston Xalq ta’limi vazirligi,
O‘zbekiston Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi,
O‘zbekiston Ta’lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Respublika kengashi.

Bosh muharrir: Husan NISHONOV

Gazeta O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
Indeks: 149, 150. G-929. Tiraj 11626.
Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan,
qog‘oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabulxona — (71) 233-50-55;
kotiylat — (71) 233-99-15;
reklama va marketing bo‘limi —
(71) 233-42-92 (faks), (71) 236-54-17.

ISSN 2010-6436

“Ma’rifat”dan materiallarni ko‘chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.

Tahririyatga kelgan qo‘lyozmalar taqiriz qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ:

100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko‘chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar: Malohat Toshova, Faxriddin Rahimov.
Nabatchi muharrir: Asolat Ahmadqulova.
Nabatchi: Faxriddin Rahimov.

Gazeta haftaning chorshanba va shanba kunlari chiqadi.

“Sharq” nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi boshmaxonasi.
Korxona manzili: Buyuk Turoh ko‘chasi, 41-uy.

O‘zA yakuni — 00.30 Topshirildi — 00.50

12 456